

Vilniaus universitetas
Tarptautinis žinių ekonomikos ir žinių vadybos centras

Laura Palubinskaitė,
tarptautinės komunikacijos studentė

**TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ PROBLEMATIKOS KOMUNIKACIJOS
INTERNETINIUOSE INFORMACIJOS PORTALUOSE PRIKLAUSOMYBĖ NUO
GEOPOLITINĖS SITUACIJOS**

Magistro darbas

Mokslinis vadovas doc. E. Vareikis

Vilnius, 2007

Tarptautinių santykių problematikos komunikacijos internetiniuose informacijos portaluose priklausomybė nuo geopolitinės situacijos : magistro darbas / Laura Palubinskaitė, tarptautinės komunikacijos studijų studentė ; mokslinis vadovas doc. E. Vareikis : Vilniaus universitetas. Tarptautinis žinių ekonomikos ir žinių vadybos centras. - Vilnius, 2007. - 59 [5] lap. : lent. - maš. - santr. pranc. - Bibliogr.: 56-59 (27 pavad.)

UDK 327:004.7

Magistro darbo objektas – internetinė žiniasklaida, kaip pagrindinis tarptautinių naujienų perdavimo kanalas. *Darbo tikslas* – ištirti tarptautinių santykių problematikos komunikaciją internetiniuose informacijos portaluose įvardinant galimą priklausomybę nuo geopolitinės situacijos. *Darbo uždaviniai*: apibrėžti tarptautinių santykių sampratą bei įvardinti pagrindinius tarptautinių santykių tyrimo objektus; išanalizuoti konfliktą, kaip nesėkmingų tarptautinių santykių rezultatą; išnagrinėti galimus konflikto komunikacijos kanalus; ištirti elektroninės žiniasklaidos privalumus ir trūkumus; įvardinti pagrindinius naujienų atrankos kriterijus; ištirti tarptautinių santykių problematikos komunikacijos priklausomybę nuo geopolitinės situacijos.

Naudojantis mokslinės literatūros analize prieita prie išvados, kad internetinis informacijos portalas yra puikus kanalas pranešti tarptautines naujienas. Taip šios naujienos tampa lengviau prieinamos daugeliui piliečių. Taip pat piliečiai išvykę į užsienio šalis gali nuolatos sekti savo šalies įvykius.

Magistro darbas gali būti naudingas besidomintiems tarptautiniais santykiais bei tarptautine komunikacija.

TURINYS:

IVADAS	6
1. TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ PROBLEMATIKOS KOMUNIKACIJA	8
1.1 Tarptautiniai santykiai	8
1.1.1 Tarptautinių santykių tyrimo objektai.....	8
1.1.2 Geopolitikos įtaka tarptautiniams santykiams	11
1.2 Konfliktas – nepavykusi diplomatija.....	13
1.2.1 Konflikto samprata	14
1.2.2 Konfliktų priežastys	14
1.2.3 Tarptautiniai konfliktų dalyviai ir jų komunikacija	15
1.3 Tarptautinių problemų komunikacija	18
1.3.1 Diplomacija	18
1.3.2 Masinės komunikacijos priemonių sistema	19
2. INTERNETINIS INFORMACIJOS PORTALAS – INFORMACIJOS PERDAVIMO KANALAS	23
2.1 Internetinės žiniasklaidos samprata	23
2.2 Pasaulinės naujienos	24
2.2.1 Naujienų parinkimo kriterijai.....	25
2.2.2 Naujienų parinkimo kriterijai internetinėje žiniasklaidoje	27
2.3 Internetinio informacijos portalo specifika.....	28
2.3.1 Informacijos portalo interaktyvumas	30
2.3.2 Informacijos portalo multimedialumas	32
2.3.3 Informacijos portalo hipertekstualumas.....	33
2.3.4 Internetinio informacinio portalo kokybės vertinimas.....	36
2.4 Internetinio informacijos portalo skaitytojas	38
2.4.1 Internetinio informacijos portalo skaitytojo poveikslas	38
2.4.2 Pagrindinės internetinės žiniasklaidos skaitymo priežastys	39
3. TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ PROBLEMATIKOS KOMUNIKACIJOS INTERNETINIUOSE INFORMACIJOS PORTALUOSE PRIKLAUSOMYBĖ NUO GEOPOLITINĖS SITUACIJOS	41

(PRANCŪZIJS - ANGLIJOS - LIETUVOS ATVEJAI).....	41
3.1 Tyrimo aprašymas	41
3.2 Tarptautinių naujienų srautas 2007 metų sausio – balandžio mėnesiais	43
3.3 Tarptautinių naujienų srauto priklausomybė nuo šalies geopolitikos	45
3.4 Tarptautinės naujienos pranešimo forma.....	51
3.5 Faktiškumas	52
3.6 Tarptautinių santykių komunikacijos internetiniuose informacijos portaluose privalumai ir reali situacija.....	53
IŠVADOS.....	54
NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	56

ĮVADAS

Šiandieninėje globalizacijos epochoje tokios temos kaip tarptautiniai santykiai, saugumas bei konfliktas yra ypatingai aktualios bei skaudžios daugumai žemės gyventojų.

Internetiniai informacijos portalai dėl savo interaktyvumo, pasiekiamumo ir kainos gali būti svarbūs informacijos apie tarptautines problemas perdavimo kanalai šiandieninėje visuomenėje.

Pasirinkta magistro *darbo tema* – Tarptautinių santykių problematikos komunikacijos internetiniuose informacijos portaluose priklausomybė nuo geopolitinės situacijos.

Darbo tikslas – ištirti tarptautinių santykių problematikos komunikaciją internetiniuose informacijos portaluose įvardinant galimą priklausomybę nuo geopolitinės situacijos.

Darbo uždaviniai:

- apibrėžti tarptautinių santykių sampratą bei įvardinti pagrindinius tarptautinių santykių tyrimo objektus;
- išanalizuoti konfliktą, kaip nesėkmingų tarptautinių santykių rezultatą;
- išnagrinėti galimus konflikto komunikacijos kanalus;
- ištirti elektroninės žiniasklaidos privalumus ir trūkumus;
- įvardinti pagrindinius naujienų atrankos kriterijus;
- ištirti tarptautinių santykių problematikos komunikacijos priklausomybę nuo geopolitinės situacijos.

Tyrimo hipotezė – tarptautinių santykių komunikacija paremta dramos kriterijumi, o tarptautinių problemų srautas (kiekis ir domėjimosi laukas) internetiniuose informacijos portaluose skirsis priklausomai nuo šalies geopolitinės situacijos.

Tyrimo metodas – atliekant trijų internetinių informacijos portalų tarptautinių naujienų analizę naudojamas kiekybinis turinio analizės metodas. Šis metodas pasirinktas todėl, kad jis labiausiai tinkamas atlikti informacijos srauto kiekio bei dažnumo analizę

Teorinėje darbo dalyje naudoju mokslinės literatūros analizę. Rėmiausi žinomų tarptautinių santykių bei elektroninės žiniasklaidos specialistų moksliniais straipsniais bei atliktais tyrimais.

Magistro darbo dalį sudaro trys pagrindinės dalys: 1. Tarptautinių santykių problematikos komunikacija, 2. Internetinė žiniasklaida, 3. Tarptautinių santykių problematikos komunikacijos tyrimo analizė. Toliau pateikiamos išvados ir literatūros sąrašas.

Šis magistro darbas gali būti naudingas mokslininkams, dėstytojams, studentams, žiniasklaidai bei visiems besidomintiems tarptautiniais santykiais ir jų komunikacija.

1. TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ PROBLEMATIKOS KOMUNIKACIJA

1.1 Tarptautiniai santykiai

Tarptautiniai santykiai kaip atskira mokslo disciplina atsirado po Pirmojo pasaulinio karo, todėl juos ir nagrinėsime nuo praeito šimtmečio. Iki tol tarptautiniai santykiai buvo nagrinėjami teisės, filosofijos, istorijos ar kitos disciplinos, kurių kiekvienai būdingi kitokie pasaulio matymo būdai, kontekste. Išsami tarptautinių santykių apžvalga šiame darbe yra fiziškai per sudėtinga, be to ir netikslinga. Todėl, nepretenduojant į šios disciplinos istorijos ar teorijos išsamią analizę, apžvelgsime pagrindinius jos tyrimo objektus. Taip pat, siekiant geriau suprasti šios disciplinos prigimtį bus trumpai apžvelgiama tarptautinių santykių teorija.

1.1.1 Tarptautinių santykių tyrimo objektai

Tarptautiniai santykiai yra politikos mokslo dalis, nors jie gali būti nagrinėjami ir per ekonomikos, istorijos, teisės, filosofijos, geografijos, sociologijos, antropologijos, psichologijos ir kultūros prizmę. Kaip matyti, tarptautinių santykių tema yra gili ir plati, nes bet koks bendravimas peržengiantis valstybių ribas gali būti įvardijamas tarptautiniu. Be to, tarptautiniai santykiai gali plėtotis oficialiame (kontroliuojama vyriausybės), tiek neoficialiame lygyje. Neoficialus lygis gali būti suprantamas kaip vertybių, požiūrių, nuomonių, informacijos, duomenų perdavimas ("be sienų", t.y. tarp skirtingų valstybių), kuri vykdo žmonės, žmonių grupės, institucijos ir ta informacija yra perduodama informacijos technologijomis. Toks informacijos pasikeitimas gali vykti ir be vyriausybės žinios arba vyriausybės kontrolė bus gana silpna.

Siekiant aiškumo, pirmiausiai apsibrėžkime mums aktualų tarptautinių santykių terminą bei lygmenį. *Tarptautinius santykius* suprasime kaip vykdomą valstybės užsienio politiką, kuri glaudžiai susijusi su egzistuojančiomis globaliomis problemomis tarptautinėje sistemoje. Tarptautiniuose santykiuose paprastai keliami trys esminiai klausimai: pagrindiniai tarptautinių santykių veikėjai; svarbiausi tarptautinių santykių procesai; ir kokius padarinius lemia tie procesai (Lopata, 2001).

Gana lengva identifikuoti tarptautinių santykių *veikėjus* – tai valstybės, tarpvyriausybines ir nevyriausybines organizacijas bei multinacionalines korporacijas. Kur kas sunkiau įvardinti

vykstančius procesus. Kalbant apie procesų padarinius galima pažvelgti į tarptautinių santykių tyrimo lauką patenkančias temas: aplinkos apsauga, branduolinio ginklo gamyba ir platinimas, nacionalizmas, ekonominis vystymas, pagalba skurstančioms šalims, terorizmas, organizuotas nusikalstamumas, tarptautinė teisė, žmogaus saugumas ir teisės (Price, Smit, 1998). Taip pat nesibaigiantys etiniai bei regioniniai konfliktai ir karai. Kaip matyti, yra daug tarptautinių problemos, kurios dar turi būti išspręstos.

Suvokiant tarptautinius santykius yra dar vienas svarbus terminas, kurį mums reikia apsibrėžti – *tarptautinė sistema*. Ji sudaryta iš nepriklausomų politinių darinių ar jų grupių, kurie tarpusavyje veda dialogą, sukuria bendras žaidimo taisykles, institucijas santykiams palaikyti bei pripažįsta taisyklių laikymosi svarbą. Kiekvieno iš jų elgsena tampa būtinu veiksmu kitų elgsenai (Lopata, 2001).

Šiuolaikinė tarptautinė sistema formavosi ilgai. Anksčiau pasaulis buvo sudarytas iš daug mažesnių sistemų, susiformavusių ir išnykusių (arba transformavusių) didesniame ar mažesniame teritoriniame vienetė. Kaip pavyzdį galima paminėti Graikijos miestus-valstybes, Kinijos sistemą, musulmoniškąją Osmanų imperiją, krikščioniškąją Romos imperiją, ortodoksų Bizantijos imperiją, Vestfalijos sistemą ir t.t. Taigi, remiantis istorija galima daryti išvadą, kad tarptautinė sistema yra kintančios, nes turi taikytis prie evoliucijos (Jackson, Sorensen, 2006). Reikia paminėti, kad kiekviena sistema, be abejonės, turi savų pliusų ir minusų. Šiuolaikinė tarptautinė sistema yra sudaryta iš daugybės skirtingų valstybių, skiriasi kultūra, religija, kalbos, ideologija, valdymo formos, karinis pajėgumas, technologinis ir ekonominis išsivystymas. Dėl per didelio ekonominio bei technologinio skirtumo šiuolaikinė tarptautinė sistema yra gana aštriai kritikuojama globalistų.

Remiantis Singeriu tarptautinė sistema gali būti nagrinėjama per anarchijos (tarptautinei sistemai trūksta hierarchija paremtos valdžios) bei galios koncentracijos (galios santykiai tarp valstybių bei tam tikras didžiųjų valstybių, bendraujančių tarptautinėje sistemoje, skaičius) prizmę (Lopata, 2001). Galios koncentracija analizuojama per silpnas/stiprias valstybes, kurios turi daug/mažai galios ir jų tarpusavio santykius, bei galimą jų įtaką pačiai sistemai (Jackson, Sorensen, 2006, p. 24). Su galios koncentracija siejamas tarptautinės sistemos stabilumas. Yra keli galimi stabilios sistemos modeliai:

- dvipolė arba daugiapolė sistema;

- jėgos balansas, laisva bipolinė, kieta bipolinė, universali, hierarchinė, darinio veto (pagal M. Kaplanas);
- *vienpolinė* sistema kai viena didžioji valstybė sukaupusi daugiau nei puse karinės jėgos, *bipolinė* sistema kai dvi didžiosios valstybės sukaupusios daugiau nei puse karinės jėgos, *multipolinė* sistema sudaroma nuo trijų iki septynių valstybių, sukaupusių nuo 5 proc. iki 25 proc. karinės jėgos, *dispersinė (difuzinė)* sistema neturi didžiųjų valstybių, nes kiekviena valstybė sukaupusi tik apie 5 proc. karinės jėgos, bet visos kartu – mažiau nei 50 proc. (pagal G. Modelski);
- konflikto židiny (pagal S. Hoffmann). Jį sudaro trys tarpusavyje susiję elementai: vienetų identitetas (imperija, nacionalinė valstybė); technologijos sklaida (parakas, branduolinė energija); požiūris į egzistuojančią pasaulėtvarką (destruktyvus, konstruktyvus). Saikinga šių elementų kaita užtikrina sistemos stabilumą, o audringos permainos – revoliuciją (Lopata, 2001).

R. Jackson ir G. Sorensen prie stiprių valstybių ir turinčių didelę galią priskiria tokias valstybes kaip JAV, Prancūzija, Jungtinė Karalystė, Japonija. Stiprios valstybės, bet silpna galia – Vokietija, Šveicarija, Naujoji Zelandija, Singapūras. Prie silpnų valstybių, bet turinčių didelę galią mokslininkai priskyrė Rusiją, Iraką, Pakistaną, o prie silpnų ir turinčių silpną galią – Somali, Liberia, Čadą. (Jackson, Sorensen, 2006, p. 24). Taigi, remiantis šiais mokslininkais galima daryti išvadą, kad šiuolaikinę tarptautinę sistemą sudaro penkios galingiausios valstybės (JAV, Rusija, Kinija, Jungtinė Karalystė, Prancūzija), o tai reiškia jog tarptautinė sistema yra daugiapolinė arba multipolinė. Maždaug apie 30 proc. labai turtingų valstybių (Europa, Šiaurės Amerika, Japonija), apie 75 proc. vidutinių valstybių (Azija, Lotynų Amerika), 90 proc. pusiau-valstybių (Afrika, Azija, Karibai) bei daugybė teritorinių politinių sistemų esančių valstybių viduje. Natūraliai kyla klausimas, kaip tokia politinė ir ekonominė, socialinė ir t.t. nelygybė gali egzistuoti toje pačioje sistemoje? Taip yra greičiausiai dėl to, jog anksčiau valstybės priklausė skirtingoms sistemos (skirtingi standartai, taisyklės, vertybės) ir joms „transformavusis“ į globalią sistemą, vienos ar kelių valstybių nesugebėjimas prisitaikyti prie sistemos reikalavimų tampo tarptautinė problema.

Tarptautiniai santykiai remiasi penkiomis pagrindinėmis vertybėmis: saugumu, laisve, teisingumu ir tvarka bei socialinėmis garantijomis, kurias kiekviena demokratinė valstybė garantuoja savo piliečiui. Vienas iš būdų valstybei užtikrinti piliečių saugumą – ginkluotės didinimas. Tuo tarpu

kitos valstybės, matydamos kaimyninių valstybių ginkluotės didėjimą, jaučiasi nesaugiai, todėl taip pat ginkluojasi, bei jungiasi į organizacijas. Tokią situaciją galime įvardinti kaip saugumo dilemą. Individuali laisvė yra pirmiausiai siejama su tautos laisve, karas gali riboti ir asmens ir tautos laisvę, o taika sąlygoja teigiamus pokyčius ir įvardijama kaip fundamentali teisė. Socialinių, politinių ir ekonominių teisių, kaip ir socialinių garantijų aiškumas ir prognozuotumas yra taip pat svarbūs tarptautinei sistemai. Socialinės gerovės užtikrinimas glaudžiai susijęs su tarptautinėmis rinkomis, užsienio investicijomis, tarptautine prekyba, transportu, komunikacija ir telekomunikacijomis. Taigi, tarptautinė sistema turi priimti valstybių išpareigojimus savo piliečiams ir nustatyti, puoselėti bei ginti šias fundamentalias vertybes (Jackson, Sorensen, 2006).

Tarptautinių vertybių užtikrinimui pasitelkiama diplomatija, sankcijos, karas, tarptautinis mobilizavimasis (mobilization of international shame), kurie įvardijami kaip tarptautinių santykių *įrankiai* (Price, Smit, 1998). Diplomacija – tai valstybių tarpusavio bendravimas ir derybos. O likę tarptautinių santykių įrankiai turėtų būti suprantami kaip diplomatijos trūkumas arba nesėkmė, kitaip tariant, diplomatijos padarinys. Atsižvelgiant į globalizacijos padarinius, kaip dar vieną tarptautinių santykių įrankį įvardinčiau ir masinės informacijos ir komunikacijos priemonių sistemą. Tai puikus, turintis daug privalumų, kanalas valstybių tarpusavio bendravimui. Sankcijų paprastai griebiamasi kai diplomatinėmis priemonėmis nepavyksta pasiekti, jog kita pusė laikytųsi susitarimo. Dažniausiai naudojamos sankcijos: ekonominės, diplomatinės, komunikacijos ar prekybos barjėrai.

Apžvelgę tarptautinių santykių struktūrą bei tyrimo lauką pereikime prie tarptautinių santykių teorijos.

1.1.2 Geopolitikos įtaka tarptautiniams santykiams

Geopolitika nagrinėja kaip valstybė, tauta, ar atskira politinė institucija, vykdydama savo politiką, išnaudoja konkrečias geografines sąlygas arba teritorinę erdvę. Tai yra politinio subjekto, siekiančio tam tikrų politinių tikslų, politikos konstravimas, atsižvelgiant į geografinius faktorius. Pasak prancūzų geopolitiko Yves'o Lacoste, geopolitika identifikuoja ir analizuoja konfliktų priežastis, gynybines ir puolamąsias strategijas dėl teritorijos valdymo bei kovą dėl įtakos sferų geografiniame kontekste.

Geopolitiką analizuoti galima per įvairias prizmes, bet mums yra aktuali *formalioji*

geopolitikos auditorija – valstybės užsienio politikos ir saugumo sistemos institucijų biurokratija, politinių partijų lyderiai ir valstybių vadovai, kurie praktiškai įgyvendina valstybės užsienio ir vidaus politiką (Laurinavičius, 2002). Formaliąją geopolitikos auditoriją, kaip priešpriešą idealistiniams tarptautinių santykių aiškinimui, realistai įvardija kaip svarbiausią tarptautinių santykių dalyvę.

Ypatingai realistai bei neorealistai akcentuoja, jog valstybė yra pagrindinė tarptautinių santykių dalyvė, o įgyvendindama savo užsienio politiką ji vadovaujasi nacionaliniais interesais. Pagrindiniai *nacionaliniai interesai* turėtų būti suvokiami kaip saugumas, politinė autonomija, ekonominė gerovė ir šalies įvaizdis, kurie priklauso nuo valstybės gamtinių išteklių, gyventojų skaičiaus, geografinės padėties, kitų valstybių bei tarptautinių veikėjų specifinių interesų. Taip pat, nacionaliniai interesai bei jų kaita priklauso nuo a) autorių statuso; b) socioekonominės, politinės, tarptautinės padėties bei „laikmečio dvasios“; c) kultūrinės-ekologinės aplinkos; d) technologinių visuomenės galimybių; e) visuomenės prigimties. Paprastai valstybė tolygiai rūpinasi visais savo nacionaliniais interesais, nes priešingu atveju, dėl vieno intereso maksimizavimo nukenčia likusieji (Motiekus, Statkus, 2003).

Šalia bendrųjų valstybės nacionalinių interesų, kiekviena valstybė turi ir konkrečius nacionalinius interesus, kurie pagal svarbą skirstomi į: gyvybinius, pagrindinius ir nepagrindinius. Taip pat interesai gali būti skirstomi į: bendruosius (būdingi visoms valstybėms); strateginius; ilgalaikius; vidutinės trukmės ir trumpalaikius.

Globalinius interesus nulemia valstybių geopolitinė padėtis (jūrinė valstybė, Eurazija, pakrantės valstybė); ginkluotės kiekis ir kokybė; gyventojų skaičius, ekonomikos lygis; kontroliuojami gamtiniai išteklių. Pavyzdžiui, jūrinei valstybei svarbu kontroliuoti jūros prekybos kelius ir turėti karinę galią jūroje. Eurazijos valstybei – kontroliuoti kontinento išteklius ir sausumos armiją. Pakrantės valstybei – išvengti jūrinės valstybės bei Eurazijos dominavimo.

Visos valstybės, nepriklausomai nuo besikeičiančių politinių režimų, vidinės struktūros ir kultūros ypatumų siekia apsaugoti savo autonomiją ir didinti galią. *Valstybės galia* – tai visuma karinių, ekonominių, visuomeninių, kultūrinių bei politinių išteklių. Galia paprastai atspindi valstybės vertę tarptautinėje sistemoje. Tiksliai apskaičiuojamiems galios veiksniams galima priskirti valstybės geografinę padėtį, gyventojų skaičių, gamtinius išteklius ir energiją, ekonominius pajėgumus ir technologinį potencialą, finansinius išteklius, karines pajėgas, etninius vienalytiškumus. Sunkiau

apskaičiuojami galios kintamieji: geopolitinė situacija. Teritorijos kontrolė, dar nuo senų senovės, išlieka svarbus veiksnys, nors, pavyzdžiui, teritorijos dydis dėka karinių, pramonės, informacijos ir komunikacijos technologijų jau nebėra esminis galios požymis. Šiandieninės valstybės, turėdamos ekonominę ar technologinę pranašumą prieš didžiąsias periferijas, gali jas kontroliuoti.

Pagal galios kriterijus valstybės klasifikuojamos į supervalstybes (JAV), didžiąsias (Rusija, Prancūzija, Vokietija, Kinija), vidutines (Ispanija, Brazilija), mažąsias (Latvija) bei mini valstybes (Monakas). Suprantama, kad kiekviena valstybė siekia pakilti „laipteliu aukščiau“, o supervalstybės siekia išlaikyti tarptautinę sistemą bei kitų valstybių *stats quo* nepakitusį. Paprastai mažųjų valstybių interesai likusiems tarptautinės sistemos dalyviams nerūpi, todėl jos yra priverstos vadovautis trumpalaikiais strateginiais interesais, kurie paprastai neperžengia regiono ribų (Motiekus, Statkus, 2003).

Tarptautinių santykių globalizmo mokyklos atstovai valstybes klasifikuoja į branduolius, pusiau periferijas ir periferijas (geoekonominis veiksnys). Branduoliai dėka laisvos prekybos, technologijų išsivystymo siekia išlaikyti savo ekonominį dominavimą sistemoje. Pusiau periferijos modernizuodama technologijas, gamybą siekia tapti branduolio dalimi. Periferinės valstybės siekia tapti pusiau periferijomis bei vykdyti prekybą (žemės ūkio produktai, gamtiniai išteklių) su branduolio valstybėmis.

Taigi, kiekvienos valstybės bendrieji ir globalūs nacionaliniai interesai daro įtaką ir tarptautinei sistemai, kadangi, valstybės gali siekti pakeisti savo padėtį (galią) stabilioje tarptautinėje sistemoje ir taip pažeisti jos pusiausvyrą. Globalūs interesai gali kisti dėl karinių, politinių, ekonominių, socialinių bei ekologinių pokyčių šalyje. Šie pokyčiai likusių tarptautinės sistemos dalyvių gali būti suprantami kaip visos sistemos grėsmės, kadangi svarbios vidinės permainos šalyje turi įtakos valstybės galios, turto ir prestižo kitimui tarptautinėje sistemoje. Todėl tarptautinių santykių (diplomatinės) tikslas iš esmės ir yra šių grėsmių įvertinimas, prevencija ir neutralizavimas siekiant išvengti sisteminio geopolitinio tarptautinių santykių pokyčio. Kintant tarptautinių santykių struktūrai, kinta ne tik valstybių padėtis, bet ir pati sistema (sisteminis pokytis). Pavyzdžiui, po šaltojo karo Rusija prarado supervalstybės statusą, o dvipolę tarptautinių santykių sistemą pakeitė daugiapolė.

1.2 Konfliktas – nepavykusi diplomatija

Nuo pat žmonijos istorijos pradžios, genčių, tautų, vėliau valstybių bendravimas buvo lydimas nuolatinių konfliktų, kurie yra neatsiejama žmonijos istorijos dalis, ne vieną kartą perpaišę pasaulio žemėlapi, pakreipę žmonijos istoriją kita linkme.

Konfliktas ir taika, tai tarsi Šekspyrinė dilema, deramai įvertinta jau antikos laikais. T. Hobsas yra pasakęs, kad konfliktai yra normali tarptautinių santykių būseną, nes valstybės nepasitiki viena kita ir yra linkusios tarpusavyje naudoti jėgą. Iki Vestfalijos taikos sutarties konfliktai tarp valstybių buvo sprendžiami kariniu būdu, valstybės tarpusavyje bendraudavo karo pasiuntiniais, kurie perduodavo savo šalies žinutes, sudarydavo slaptas sąjungas. Šiandieninė situacija kiek kitokia. Karai yra kraštutinė priemonė konfliktui spręsti, jų vengiama įvairiais būdais, valstybės tarpusavyje bendraudamos siekia surasti kompromisą tenkinantį abi puses.

Tarptautiniai santykiai paprastai yra analizuojami konflikto ar karo kontekste, todėl mums svarbu apsibrėžti konflikto sąvoką, kilmę, išskirti konfliktų prigimtį, dažniausias priežastis, mastą, dalyvius, sprendimų būdus ir t.t.

1.2.1 Konflikto samprata

Konfliktas – tai nesutarimas tarp dviejų arba daugiau pusių. Pusėmis gali būti atsitiktiniai žmonės, organizacija arba valstybė. Visos pusės stengiasi, kad būtų priimtas jų požiūris ir trukdo tai padaryti kitoms pusėms. Konfliktas padeda išsiaiškinti skirtingas pažiūras, duoda papildomos informacijos nutarimams priimti (Šeibokienė, 2002).

Konfliktas esmė – galios bei galimybių išnaudojimas siekiant savų tikslų. Konfliktas kyla tada, kai pažeidžiama galios pusiausvyra. Kad geriau suprastume konfliktą, reikia susipažinti su jo struktūra. Konfliktas paprastai susideda iš *galimybių* (potencialumo), *išsidėstymo* (dislokacijos), *pasireiškimo* (demonstravimo). Asmeniniai ar nacionaliniai interesai sudaro potencialią konflikto erdvę. Šių interesų keitimasis pažeidžia pusiausvyrą. Kitas svarbus konflikto aspektas – galios išsidėstymas. Nesuvaldytas potencialus konfliktas pereina į sekantį lygį ir tampa kur kas realesnis ir pavojingesnis. Paskutinis etapas – konflikto pasireiškimas, kuris paprastai keičia sistemos galios pusiausvyrą (Rummel, 1976).

Konfliktas gali būti *funkcinis*, t.y., didinantis veiksmingumą ir *disfunkcinis* – mažinantis jį.

Neradus būdo konfliktui valdyti, jis tampa disfunkciniu ir gali sukelti nepageidautinus padarinius, sutrukdyti siekti tikslų. Praktiškai tarptautiniams konfliktams valdyti naudojamas struktūrinis būdas (Šeibokienė, 2002).

1.2.2 Konfliktų priežastys

Konfliktų tarp valstybių priežastys gali būti labai įvairios, bet literatūroje visi konfliktai yra abstrahuojami į kelias pagrindines grupes:

- *politiniai konfliktai;*
- *socialiniai konfliktai;*
- *ekonominiai konfliktai;*
- *religiniai konfliktai;*
- *kultūriniai konfliktai;*
- *etniniai konfliktai;*
- *rasiniai konfliktai.*

Visi konfliktai kilę tarptautinėje sistemoje yra labai skirtingi, turi skirtingus motyvus, rezultatus, bei dinamiką. Konfliktai kyla dėl nevienodų išteklių pasiskirstymo, valstybių jėgos pusiausvyros, skirtingų valstybių tikslų (vienos valstybės yra nepatenkintos esama padėtimi ir siekia permainų kitų valstybių sąskaita). Taip pat skiriasi valstybių puoselėjamų vertybių samprata, elgesys, patirtis, bendravimas. Konfliktus taip pat sukelia neteisinga informacija, ne laiku pateikta informacija arba slepiama informacija ir kt. (Rummel, 1976).

Nors kiekvieno tarptautinio konflikto kontekstas yra skirtingas, bet jie turi bendrus bruožus, būdingus tam tikroms epochoms. Kolonijiniu laikotarpiu konfliktai kildavo dėl žemių. Šaltojo karo laikotarpiu konfliktas kilo tarp dviejų supervalstybių dėl noro viešpatauti pasaulyje. Dabartinių tarptautinių konfliktų šaknys siejamos su skurdu, silpnu vyriausybės valdymu, nelygybe, pagarbos žmogaus teisėms trūkumu. Visos šios konfliktų priežastys yra ypatingai aktualios Trečiosioms pasaulio valstybėms. Potencialius konfliktus gali sukelti vadinamosios „naujosios problemos“: valstybių dezintegracija, nacionalinės mažumos, humanitarinė intervencija, terorizmas, etniniai valymai, masinė migracija, pabėgėlių srautai, ekologinis saugumas. Visos šios problemos išryškėjo po Šaltojo karo

pabaigos.

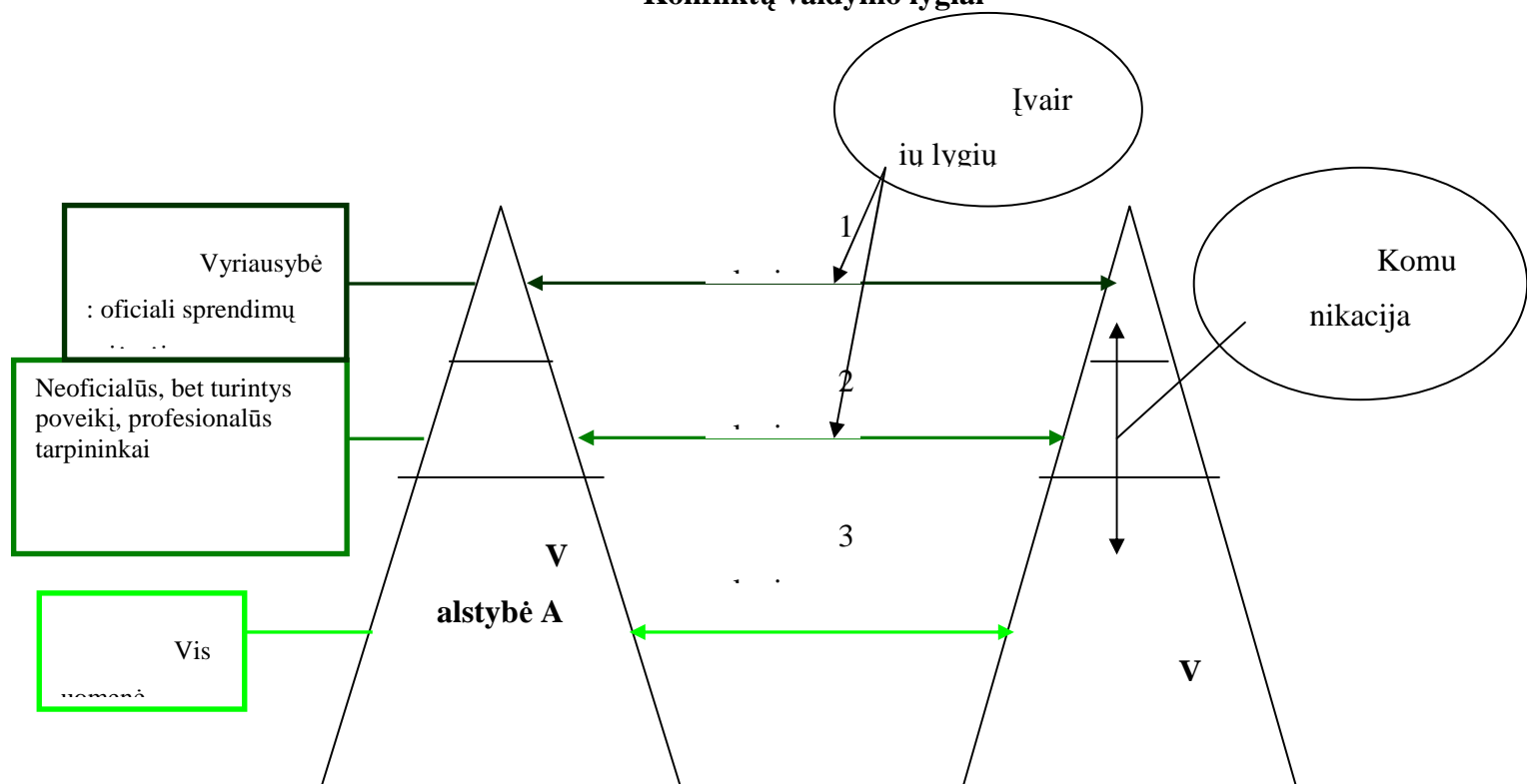
1.2.3 Tarptautiniai konfliktų dalyviai ir jų komunikacija

Tarptautinių konfliktų dalyviai gali būti:

- vyriausybės;
- tarptautinės organizacijos;
- nevyriausybinės organizacijos (teroristinės ir kriminalinės organizacijos, partizanai, aplinkos apsaugos organizacija, Raudonasis kryžius ir daugelis kitų organizacijų vis labiau įgauna svaresnį žodį taikiai sprendžiant ar sukeltant tarptautinius konfliktus);
- individai (kelių valstybių lyderiai vedami savo ambicijų gali sukelti didelius tarptautinius konfliktus).

Pagrindiniai tarptautinių konfliktų dalyviai bei sprendėjai yra valstybių vyriausybės, oficialios tarptautinės organizacijos (JTO, Tarptautinis teismas, NATO, ES), turinčios tam tikrų galių spręsti konfliktus. Pavyzdžiui, Jungtinių Tautų Organizacijos pagrindinis tikslas – pasiekti visuotinį nusiginklavimą ir absoliutų masinio naikinimo ginklų uždraudimą. JTO Chartijoje yra nubrėžtas tikslas, kurio privalo laikytis visos valstybės – JTO narės: visus konfliktus spręsti taikiu būdu ir atsisakyti bet kokio vienos šalies jėgos panaudojimo prieš kitą šalį.

Konfliktų dalyviais gali būti kitos valstybės, atstovaujančios tarpininkų pozicijas, neoficialios organizacijos, turinčios didelę įtaką visuomenės nuomonės formavimui, žiūrėti 1 schemą. Visuomenė, tarptautinių konfliktų komunikacijoje, turi tiek įtakos, kiek ji sugeba paveikti savo šalies lyderius, vyriausybę. Tiesa, pasitaiko ir išskirtinių asmenybių, kurios yra gerbiamos, jų nuomonė vertinama pasaulinės visuomenės. Tokie pavieniai lyderiai taip pat gali įtakoti valstybių komunikaciją konflikto metu.

1 schema. Daugialygis bendravimas tarptautinių konfliktų metu.

Komunikacija pirmame ir antrame lygyje vyksta tarptautiniu mastu, tai komunikacija tarp valstybių aukščiausiame lygyje. Išskiriami tokie **tarptautinių konfliktų mastai**:

- nacionaliniai, tarp kelių valstybių;
- regioniniai;
- globaliniai.

Analizuojant konfliktus tarptautinėje sistemoje, išskiriamos tokios **konfliktų formos**:

- nuosaikūs arba intensyvūs;
- riboti arba apimantys regioną / pasauliniai;
- nuolatiniai ir trumpalaikiai.

	Teoriniai elementai	Empirinės sąvokos
Sociokultūrinė konflikto erdvė	Prasmė Vertybės Normos Statusas: galia, prestižas, turtai Klasės	Erdvės komponentai: Gėrybės Galia Totalitarizmas Autoritarizmas Dydis Religija Tankumas Skirtingumas Svarbi priklausomybė Socialiniai konfliktai Tarptautiniai veikėjai
Konflikto struktūra	Įsisąmoninimas, supratimas Priešiška pozicija Santykinė galimybė	Kontaktas, komunikacija,
Konflikto situacija	Poreikių stimuliavimas Priešiški interesai Santykinė galimybė Lūkesčiai	

1 lentelė. Tarptautinių konfliktų erdvė ir struktūra. Iš Rummuel, 1991

Kaip matyti iš pateiktos lentelės, galios atstumas, gėrybės, totalitarizmas, autoritarizmas, valstybės dydis ir t.t. ne tik apibrėžia priešišką poziciją, bet ir galimybes. Pavyzdžiui, galios atstumas tarp dviejų tarptautinės arenos veikėjų pasireiškia nacionalinėmis įplaukomis, energijos resursais, energijos gamyba, populiacijos skaičiumi, politiniu centralizavimu, kariuomene. Konflikto struktūra nusako, koks bus bendravimas: priešinimasis, konfliktavimas ar kova.

1.3 Tarptautinių problemų komunikacija

Kaip jau minėta anksčiau, konfliktų prigimtis, formos, maštai yra labai skirtingi. Priklausomai

nuo išvardintų faktorių, nulemiančių patį konfliktą, komunikacija konflikto tarp valstybių metu galima per:

- diplomatinis metodas;
- masinę komunikacijos priemonių sistemą;

Toliau apžvelgsime svarbiausias komunikacijos priemones konfliktų tarp valstybių metu: diplomatiją ir masinės komunikacijos priemonių sistemą.

1.3.1 Diplomacija

Diplomatija yra vienas iš seniausių valstybių komunikavimo būdų, jau Senovės Graikijoje buvo sukurta diplomatijos sistema, kurioje buvo dabartinių diplomatijos bruožų. Šiandieninė globali diplomatinė sistema kildinama iš 15 a. Italijos, kurioje buvo įkurtos pirmą kartą pastovios ambasados. Konfliktuojančios valstybės bendraudavo per pasiuntinius. Iš čia kilo populiarė frazė „Neužmušk pasiuntinio“, reiškianti, kad reikia saugoti pasiuntinį, kuris neturi būti kaltinamas dėl atneštos žinios turinio, be to, nurodo, kad svarbu saugoti komunikacijos sistemą tarp tarptautinių subjektų.

XX a. pradžioje iškilo atviros diplomatijos poreikis, kurią galima viešai patikrinti ir kontroliuoti. Tarptautinėse derybose jau dalyvauja ne tik šalių vyriausybės, bet ir nevyriausybinės organizacijos. Diplomatinės būdu siekiama išvengti karinio konflikto. Po II pasaulinio karo diplomatinėmis priemonėmis buvo siekiama išvengti branduolinio konflikto.

Diplomatijoje yra naudojamas „diplomatinės miškas“: *karinė jėga, ekonominės priemonės ir ardomoji veikla* (propaganda, šnipinėjimas, maištininkų globojimas). Šis miškas naudojamas kaip atlygis ar nubaudimas tam, kad pasiekti norimo elgesio iš kitos šalies. Kaip pavyzdys gali būti Persijos karas kai JAV, JTO ir koaliciniai nariai bandė sustabdyti S. Husseino veiksmus užšaldant Irako užsienio santaupas ir įvedant ekonomines sankcijas. Galiausiai JAV ir jos sąjungininkų karinės pajėgos buvo mobilizuotos ir dislokuotos.

Taigi, diplomatija yra seniausias ir iki šiol išlikęs svarbiausias komunikacijos kanalas tarp

valstybių (White, 2001). Naudojamos šios diplomatinės priemonės spęsti konfliktams tarp valstybių:

- aukščiausio lygio vadovų susitikimai;
- derybos;
- tylieji diplomatijos kanalai;
- taikos palaikymo pajėgas;
- stebėtojai ar tikrintojai;
- geros valios misijos;
- organizuotas konfliktuojančių pusių kreipimasi į Tarptautinį Teismą;
- taikos palaikymo pajėgos siunčiamos į konflikto regioną su tikslu sustabdyti konflikto gilėjimą ir pasiekti įmanomą jo sprendimo būdą.

1.3.2 Masinės komunikacijos priemonių sistema

Apsibrėžkime, kas šiame darbe įeis į sąvoką „masinė komunikacijos priemonių sistema“. Visų pirma, turėsime omenyje žiniasklaidą bei masines informacijos ir komunikacijos technologijas.

Komunikuojant nėra aiškių ribų tarp technologijų, ekonomikos, politikos ir kultūros. Be to, visos šios sritys siejasi su spauda, fotografija, filmais, telefonu, telegrafu, televizija laidų transliavimu, satelitu ir kompiuterinėmis technologijomis, kurios yra nepriklausomos nuo atskirų valstybių ir auga geometrine progresija (Thranian, M).

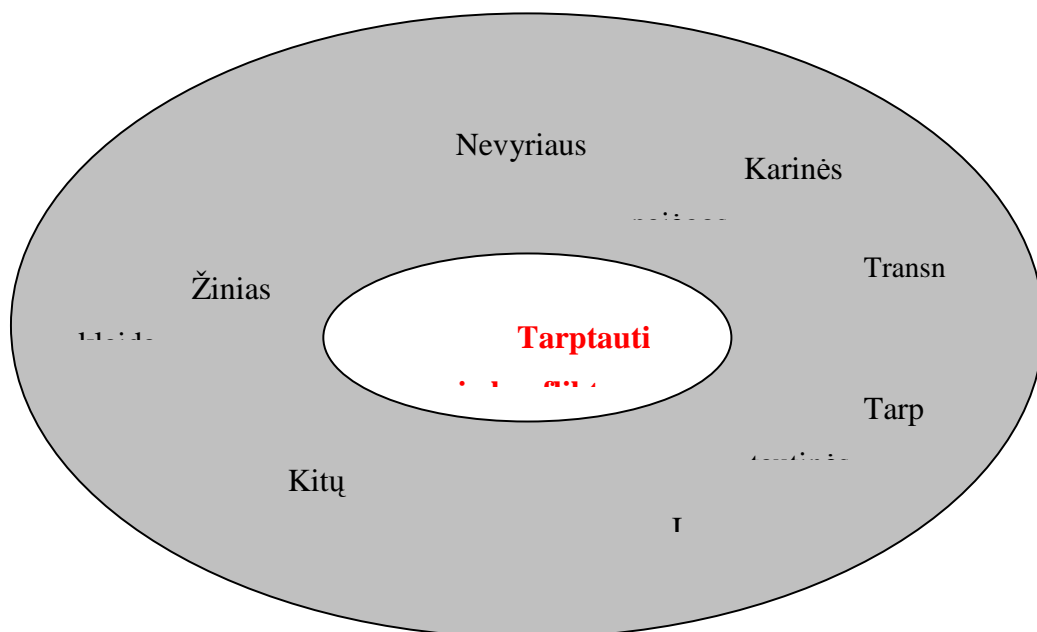
Spartus informacinių technologijų ir telekomunikacijų augimas bei jų paplitimas pasaulyje pakeitė tarptautinių santykių taisykles. Technologijos ypatingai turėjo įtakos tradiciniams diplomatijos kanalams, kadangi informacija yra prieinama ne tik iš oficialių valstybių atstovų. Informacijos ir komunikacijos technologijos tradicinę diplomatiją suskirsto į:

- *viešą diplomatiją*. Labai didelis žiniasklaidos vaidmuo, bet nereikia pamiršti, kad žiniasklaida, ypatingai komercinė gali būti ir politikų instrumentas;
- *žmonių diplomatiją*. Vis labiau populiarėjantis procesas. Dėka naujųjų informacijos

ir komunikacijos technologijų, visuomenė turi galimybę stebėti tarptautinius santykius, kas anksčiau buvo prieinama išskirtinai tik užsienio politikos ekspertams. Ryškiausias pavyzdys – Tarptautinė Amnestijos organizacija, kuri reikalauja, kad su kaliniais būtų žmoniškai elgiamasi;

- *virtualią diplomatiją*. Informacijos ir komunikacijos technologijos sudaro valstybėms galimybę tiesiogiai bendrauti realiu laiku skirtingose pasaulio vietose (interaktyvios konferencijos), pvz., 1962 m. buvo nutiesta tiesioginė linija tarp Baltųjų Rūmų ir Kremliaus. Pasaulinis tinklas ir kitos panašios galimybės tapo diplomatijos įrankiu.

Informacinės technologijos vis dažniau tampa tarptautinių konfliktų įrankiais, o informacija – konflikto priežastimi (pvz., Rusijoje informaciniai karai tarp oligarchų ir politikų). Todėl skiriamas didelis dėmesys viešajai informacijai ir informacijos saugumui konflikto metu. Tarptautinėje komunikacijoje susiformavo globali informacinė erdvė, kur komunikacijos priemonės ir technologijos panaikina laiko ir erdvės ribas.

Tarptautinio konflikto erdvė.

Globalią informacinę erdvę sudaro institucijos, organizacijos, sistemos esančios už konflikto

ribų, tačiau galinčios daryti įtaką pačiam konfliktui. Anksčiau šią erdvę išskirtinai kontroliavo valstybių vyriausybės, bet informacijos amžiuje reikšmingas gali būti bet kuris tarptautinių santykių subjektas, jo intencijos ir veiksmai. Dabar tarptautinio konflikto informacinėje erdvėje didelę įtaką turi nevyriausybinių organizacijų (jų yra virš 30 000), transnacionalinės organizacijos, tarptautinės organizacijos, individai, kitos valstybės, jei sugeba kontroliuoti informaciją globalioje informacinėje erdvėje.

Įtakingiausi veikėjai tarptautinio konflikto erdvėje yra transnacionaliniai žiniasklaidos tinklai (CNN, BBC, Al-Jazeera, Al-Arabia), kuri konfliktų metu gali paveikti konfliktuojančių šalių strategines kryptis bei visuomenę. Šaltasis karas prasidėjo JAV prezidentui Čerčiliui pareiškus (kalba buvo transliuojama), kad TSSRS yra blogio imperija. Taigi, iš vienos pusės informacijos technologijos palengvina informacijos, idėjų, mokslo naujienų perdavimą, iš kitos pusės, sukuria naujus kultūrinius hegemonus naujienų bei pramogų srityje.

Toliau apžvelkime žiniasklaidos vaidmenį tarptautiniuose konfliktuose, nes kartais ji tampa bene vienintele priemone, kai jau nepadedą diplomatija, per kurią bendrauja konfliktuojančios pusės.

Žiniasklaidos dėmesį ypatingai pritraukia ir prikausto konfliktai. Naujienų žiniasklaida praktiškai orientuojasi vien tik į gamtos ar žmogaus katastrofas, tokias kaip žemės drebėjimas, karai ar terorizmas. Dėl to ji yra kritikuojama, bet komercinė žiniasklaida teisinasi, kad būtent tokių žinių ir nori auditorija.

Pranešant tarptautines naujienas konfliktų ir katastrofų tendencija vyrauja tiek nacionalinėje, tiek tarptautinėje žiniasklaidoje. Konfliktuojančios šalies nacionalinė žiniasklaida yra linkusi palaikyti savo šalies pusę. Paprastai vyrauja tokios tendencijos: valstybė kitą valstybę mato kaip agresyvią; mano, kad kita valstybė yra labiau centralizuota ir disciplinuota; valstybė negali patikėti, kad ją kita valstybė mato kaip priešišką. Toks pasaulio vaizdo susikūrimas vyraujantis tarptautiniuose santykiuose atsispindi ir žiniasklaidoje (Tehrani, M).

Žiniasklaida konfliktus yra linkusi:

- skirstyti į dvi dalis – angelas ir velnias, gėris ir blogis, skriaudikas ir nuskriaustieji. Tai labai supaprastintas visos tiesos vaizdas. Pasaulio visuomenei, lyg vaikams pateikiama realybė pasakos pavidalu, kur aiškiai išskirtas gėris ir blogis. Persijos įlankos konfliktas, kur S. Husseiną parodytas kaip piktadarys, kurdai ir šiitai – aukos, Vakarų valstybės – gelbėtojos;
- demonizuoti;
- dramatinizuoti – tarptautiniai konfliktai vaizduojami kaip geri, blogi, nenaudingi, nesvarbūs.

Praktiškai visi tarptautiniai konfliktai žiniasklaidoje yra nušviečiami pagal šiuos kriterijus (Tehrani, M., *Communication and Conflict*).

Tarptautinius konfliktus žiniasklaida nušviečia epizodiškai ir fragmentiškai, išryškinant tik dramatiškiausius fragmentus, dažnai net nepaliečiant proceso priežasčių ir pasekmių. Kas blogiausia, kad globali žiniasklaida sukuria „žinojimo iliuziją“, kad viskas yra žinoma apie konfliktus, viskas yra aišku. Yra sudaromas įspūdis, kad pažįstame kurdus, šiitus, žinome jų problemas, kai tuo tarpu mes visiškai apie juos nieko nežinome.

Globali žiniasklaida bando rodyti daugiau atsakomybės transliuojant apie tarptautinius konfliktus iš įvykių vietos, bet net tokios gigantės kartais būna apkaltinamos reportažų klastojimu, faktų pagražinimu ar pan. (Ulfkotte, 2003).

Aplamai, transliuojant bet kokią naujieną, žmogiškasis nešališkumas yra neišvengiamas. Mūsų požiūrį formuoja padėtis visuomenėje, kurioje esame, hierarchijos, pavaldumo lygis, diferenciacija. Be to, labai dažnai žiniasklaida yra dominuojančios politikos ir ekonomikos įrankis. Žiniasklaidoje pateisinama stipriųjų prievarta, smurtas *status quo* pakeitimui.

2. INTERNETINIS INFORMACIJOS PORTALAS – INFORMACIJOS PERDAVIMO KANALAS

Žiniasklaida yra vienas iš pagrindinių visuomenės informavimo kanalų. Ji yra tarpininkas tarp valdžios ir visuomenės, teigia D. McQuail'as (Gudonienė, 1999, p.26), todėl suprantamas platus tarptautinių santykių nušvietimas, o kartais ir „aiškinimaisi“ žiniasklaidoje.

Visuomenės informavimas visada buvo pelningas verslas, o siekis ir toliau tokiu išlikti, masinės informacijos priemonės skatino derintis prie kintančių visuomenės gyvenimo sąlygų. Pakitusios gyvenimo sąlygos pakeitė ir visuomenės skaitymo įpročius. Jaunieji skaitytojai yra labiau susidomėję audiovizualiniais produktais, o laikraščių skaitymo laikas yra sutrumpėjęs iki maksimumo.

Masinės informacijos priemonių kompanijos naujienų gamybai ir paskirstymui visada pasitelkdavo naujausias technologijas, o audiovizualinės kultūros augimas bei didėjanti popieriaus kaina (pagrindinė laikraščių žaliava) kompanijas skatino pritaikyti informacijos ir komunikacijos technologijų naujoves kuriant ir paskirstant savo produktus. Taip naujienų gamybos ir paskirstymo procese palaipsniui atsiranda internetas, naujausias ir pažangiausias informacijos perdavimo kanalas.

Šioje dalyje analizuosiu internetinio informacijos portalo, kaip puikaus tarptautinių naujienų perdavimo kanalo, specifiką, savybes bei išskirtinumą. Kadangi internetinis informacijos portalas yra internetinės žiniasklaidos sudedamoji dalis, todėl bus apibrėžtas internetinės žiniasklaidos terminas, o siekiant geriau suprasti internetinę žiniasklaidą, ji bus lyginama su tradicine žiniasklaida.

2.1 Internetinės žiniasklaidos samprata

Internetinės žiniasklaidos terminas apibrėžiamas kaip „naujienų generavimas bei paskirstymas internetinėse svetainėse“. Internetinė svetainė, kitaip naujienų informacijos portalas, gali egzistuoti tik virtualioje erdvėje ir jis bus unikalus produktas, bet taip pat, jis gali turėti ir spausdintą atitikmenį. Šiuo atveju naujienų informacijos portalas bus komplektinis produktas (Domingo, 2006).

Mokslinėje literatūroje pateikiama tokia internetinės žiniasklaidos struktūra:

- naujiena;
- naujienos generatorius (žurnalistas);
- priemonė/kanalas (naujienų portalas);
- vartotojai (internetu lankytojai).

Iš esmės, internetinės žiniasklaidos struktūra nesiskiria nuo tradicinės žiniasklaidos struktūros. Naujiena, naujienos generatorius bei vartotojas yra tie patys, tiesiog naujienos išplatavimo laikas, žurnalisto darbo specifika, skaitytojų poreikiai bei skaitymo įpročiai yra kiek kitokie internetinėje nei tradicinėje žiniasklaidoje. Trečioji struktūros dalis „priemonė/kanalas“ labiausiai skiriasi nuo spausdintinės žiniasklaidos ir daro įtaką likusioms struktūros dalims.

Darbe daugiausiai dėmesio bus skiriama trims internetinės žiniasklaidos dalims: naujienai, vartotojui, kaip internetinio informacijos portalo lankytojui bei internetiniam naujienų portalui. Išties sunku tiksliai apibrėžti internetinio informacijos portalo prigimtį, kadangi internetinė svetainė gali būti įvardijama kaip informacijos perdavimo kanalas arba, kaip kanalo (internetu) priemonė. Taip pat internetinis informacijos portalas gali būti suprantamas kaip masinių informacijos kompanijų produktas. Kadangi, darbo tikslas nėra įvardinti tiksliai internetinio informacijos portalo prigimtį, kuri greičiausiai labai priklausys nuo konteksto, todėl šis terminas bus suprantamas plačiai: ir kaip priemonė, ir kaip kanalas, ir kaip produktas. Naujienų generatoriui – žurnalistui, jo darbo specifikos pasikeitimui nebus skiriama dėmesio šitame darbe, kadangi man svarbiau išanalizuoti internetinės žiniasklaidos auditoriją bei jos bruožus, produktą bei jo savybes, komunikacijos specifika.

2.2 Pasaulinės naujienos

Informaciją galima nagrinėti dviejuose mikro ir makro lygmenyse. Mikroinformacijos lygmuo apima informaciją apie šalies vidinius įvykius, o makroinformacijos lygmuo apima visas naujienas, išeinančias už šalies ribų. Informacijos tematika abiejuose lygmenyse yra labai plati, nuo politikos bei ekonomikos iki asmeninių sėkmės ar nesėkmės istorijų. Mūsų nagrinėjimo objektas bus makroinformacija, kadangi mums yra svarbu išsiaiškinti naujienų apie pasaulio įvykius atrankos kriterijus.

Masinės informacijos priemonių pagalba visuomenė gali stebėti beveik visus svarbesnius pasaulio įvykius, o jų išties daug. Internetu dėka mes galime sužinoti, pavyzdžiui, kad Kinijoje

televizijos kanalas pradėjo transliuoti laidą, nagrinėjančią gėjų problemas (balandžio 5 d. Delfi informacija). Išties pikantiška informacija, galbūt reiškianti, kad Kinijos visuomenė demokratėja. Žinoma, tai yra gerai, bet ši informacija manęs visiškai „nepraturtino“. Aš tiesiog manysiu, kad esu gerai informuota kas vyksta pasaulyje (žinojimo iliuzija), bet šis žinojimas nesukurs jokios pridėtinės vertės mane gyvenime.

Žinojimo iliuzijos (Micevičiūtė, 2003) terminu galima vadinti tokią situaciją, kai dėka globalizacijos procesų pasaulis tampa tarsi dideliu kaimu, kuriame vieni apie kitus žino viską. Ir išties, šiandieniniai informacijos srautai yra milžiniški, o susigaudyti juose eiliniam piliečiui darosi vis sudėtingiau. Iliuzijos problema slypi visuomenėje, išivaizduojančioje, kad jai prieinama visa būtina informacija pilnaverčiam dalyvavimui šalies ekonominiuose, politiniuose ir socialiniuose procesuose, bet taip nėra. Tai patvirtina ir komunikacijos srities mokslininkai, kurie vis su didesniu nerimu kalba apie informacijos vakuumą šiandieninėje visuomenėje. Jie teigia, kad milžiniškuose informacijos srautuose yra gana mažai kokybiškos ir reikalingos informacijos. Ši situacija įvardijama kaip kokybinės informacijos vakuumas (Aleknonis, 2006), kai informacijos rinka užpildoma menkos vertės ar visai beverte informacija. Taigi, šiandieninis pilietis mano, kad yra gerai informuotas, bet informacijos nereikšmingumas neleidžia jam įgyti strateginį pranašumą prieš draugus, verslininkus, valstybę. Tad kyla klausimas, kodėl yra būtent tokia situacija ir pagal kokius kriterijus yra atrenkamos pasaulinės, tarptautinės ar vietinės naujienos?

Priežasčių išties yra daug, o tokią situaciją įtakoja tiek politikos, tiek ekonomikos ar žiniasklaidos žaidėjai, tiek pati auditorija. Tikriausiai nesuklysiu teigdama, kad pasaulinę informacijos rinką valdo kelios pasaulinės naujienų agentūros, tokios kaip *Agence France Press* (Prancūzija), *Associated Press* ir *United Press International* (JAV) bei *Reuter* (D. Britanija). Rinkdamos pasaulio naujienas jos vadovaujasi tam tikrais universaliais principais bei vakarietišku naujienos apibrėžimu, jog „naujienos objektas yra atskiras įvykis, turintis pakankamai vidinių savybių, paverčiančių jį naujiena“. Šalia vidinių savybių svarbūs ir išoriniai veiksniai, pavyzdžiui, įvykyje dalyvaujanti valstybė (Micevičiūtė, 2003). Apie įvykių savybes, kurios yra būtinos norint įvykį paskelbti pasaulinei bendruomenei, plačiau pakalbėsime sekančiame skyrelyje.

2.2.1 Naujienų parinkimo kriterijai

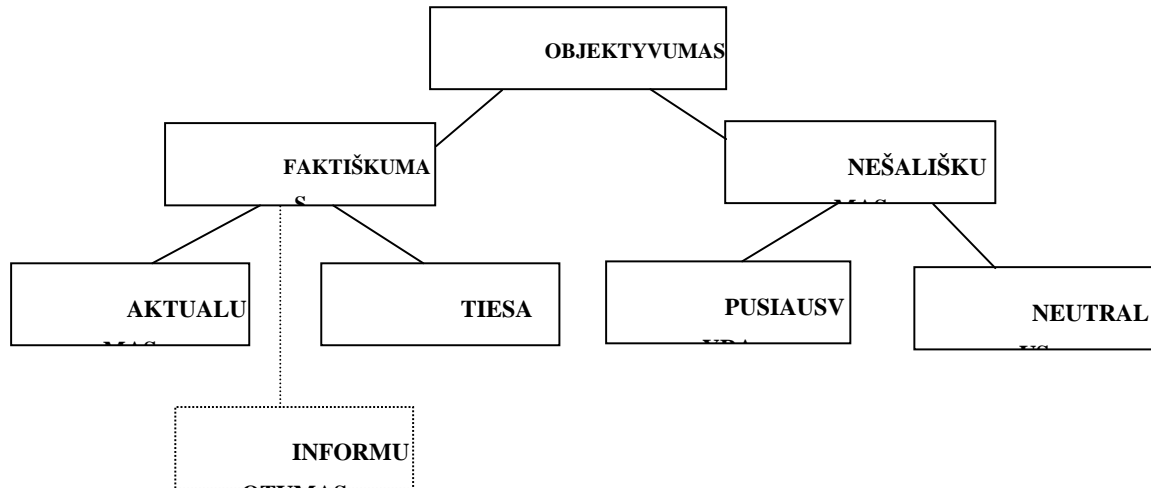
Žurnalistai sąmoningai, arba ne, nusprendžia, kuri naujiena yra svarbi, o kuri ne, kurią verta

paskelbti ir kurią ne. Žiniasklaidos tyrėjai siekdami kokybiškai atlikti pirmines žiniasklaidos funkcijas (atspindėti politinius įvykius ir juos pranešti; interpretuoti žinias; formuoti valdžios veiksmų dienotvarkę; pateikti realybės apibrėžimų struktūrą; patvirtinti statusą ir teisingumą; greitai ir plačiai informuoti; socializuoti piliečius politiškai it t.t. (Gudonienė, 1998; Krupavičius, 2000; Bielinis, 2002))“ išskiria įvairius informacijos vertinimo, naujienų parinkimo kriterijus. J. Galtung'as ir M. Rege'as išskyrė tokius naujienų atrankos kriterijus:

- laiko tarpas, intensyvumas, operatyvumas; reikšmingumas (svarbumas);
- vienareikšmiškumas, aiškumas, artumas;
- darnumas, atitikimas normoms, tikėtinumumas;
- originalumas;
- tęstinumas;
- informatyvumas (faktiškumas), objektyvumas;
- kompozicija;
- negatyvumas, drama;
- elito dalyvavimas;
- sociokultūrinės vertybės (Micevičiūtė, 2003, Ožalas, 2005, 146 psl.).

Reikia pažymėti, kad J. Galtung'o ir M. Rege'o išskirti kriterijai yra universalūs ir juos galima pildyti priklausomai nuo besikeičiančios visuomenės bei jos gyvenimo sąlygų. Pavyzdžiui, šiandieninėje visuomenėje didelį pasisekimą turi dramos kriterijus.

Visi šie išskirti informacijos, naujienų vertinimo kriterijai yra gana sąlyginiai, priklausantys nuo laiko ir vietos aplinkybių bei labai subjektyvūs. Gal tik faktiškumą galima vertinti kiek objektyviau, nei kitus naujienų parinkimo kriterijus. Jeigu nėra fakto ar įvykio, žinia transformuojama į apmąstymus, aptarinėjimus, gaudus. Kokybinė informacija virsta kiekybine tam, kad užpildytų eterį ar laikraščių puslapius. Su faktiškumu yra susijęs ir informacijos objektyvumas. Tiesa, objektyvumą kur kas sudėtingiau nustatyti. J. Westerstahlo objektyvumą sieja su faktiškumu ir nešališkumu (Aleknonis, 2006, psl.85, 87). Reikia paminėti, kad faktiškumas negarantuoja objektyvumo, bet gali sukurti sąlygas, kurioms esant galima bandyti siekti objektyvumo.

1 schema. J. Westerstahlo objektyvumo modelis. Iš Aleknonis, tyvu

s kriterijus – kultūrinis artumas. Auditorija yra labai skirtinga, kiekvienas pilietis turi skirtingas interesų sritis, todėl gana sudėtinga tiksliai įvardinti, kuri naujiena bus artima ir įdomi kiekvienam skaitytojui atskirai. Nors šis kriterijus ir sąlyginis, vistiek reikia atrinkti naujienas, kurios būtų įdomios, jei ne visiems, tai bent jau daugumai skaitytojų. Todėl auditorija yra įvardijama kaip vienaalytė ir išskiriami pagrindiniai artumo kriterijai, tokie kaip *geografinis*, *komercinis*, ar *kultūrinis artumas*. Prie šių kriterijų dar pridėčiau ir *geopolitinį* artumą. Reikšmingumo (svarbumo) kriterijų galima sieti su minimos šalies dydžiu, gyventojų skaičiumi, bendru vidaus produktu ir pan.

2.2.2 Naujienų parinkimo kriterijai internetinėje žiniasklaidoje

Anksčiau išvardinti naujienų parinkimo kriterijai yra taip pat aktualūs ir internetinei žiniasklaidai, nors ir šiek tiek pakoreguoti jos specifikos. Galima įvardinti tokius reikalavimus informacijai, pateikiamai internetiniuose informacijos portaluose:

- informacija/naujienos turi būti pateikiamos reikiamu laiku;
- informacija/naujienos turi būti lengvai randamos;
- informacija turi būti personalizuota;
- informacija/naujienos turi būti svarbios ir aktualios;
- informacija turi būti tiksli;
- informacija turi būti taikli;
- informacija turi būti aiški;

- informacija turi būti teisinga;
- informacija turi būti nuolat atnaujinama;

Laiko tarpo, intensyvumo ir operatyvumo kriterijai internetinėje žiniasklaidoje yra pakitę, o jų realizavimo galimybės išties didesnės. Jei anksčiau pasaulio naujienas sužinodavome mažiausiai penkiomis valandomis vėliau, tai dabar visas naujienas galima sužinoti realiu laiku. Dėl internetinio informacijos portalo turinio sudėtingumo, gausaus informacijos srauto, atsiranda naujienos paieškos reikalavimas. Naujienos turi būti lengvai randamos. Artumo kriterijų galima dar labiau išplėtoti personalizuojant pasaulio naujienas pagal kiekvieno skaitytojo poreikius.

Analizuojant naujienas ir jų atrinkimą internetinėje žiniasklaidoje, reikia paminėti, kad taip pat kinta žurnalisto, kaip informacijos „filtruotojo“ vaidmuo. Žurnalisto įtaka atrenkant informaciją silpsta, nes skaitytojas pats gali aprašyti, komentuoti ar analizuoti naujienas bei įvykius ir savo mintis publikuoti pasauliniame tinkle. Be to, skaitytojas turi platesnę prieigą prie globalių naujienų, kurias sužinos užsienietiškuose informacijos portaluose.

Internetinė žiniasklaida palengvina ir žurnalistų (arba masinių informacijos priemonių kompanijų marketingo skyrių) darbą nes galima lengvai nustatyti, kokios naujienos yra populiariausios, aktualiausios, skaitomiausios. Be to, internetinei žiniasklaidai būdingas daugiakryptis ir daugiakanalis informacijos judėjimas, interaktyvumas, kas suteikia jai kur kas daugiau galimybių.

Naujienų pateikimo (gamybos) specifika internetiniuose informacijos portaluose šiek tiek skiriasi nei tradicinėje žiniasklaidoje. Visų pirma, internetinių informacijos portalų pirmajame puslapyje pateikiami tik naujienų pavadinimai su keliais įžanginiais sakiniais, todėl pavadinimo formuluotė čia yra labai svarbi. Pavadinimas turi priversti skaitytoją atsidaryti žinutę, o pateikiami tekstai neturi būti per ilgi. Antra, turi būti išnaudojamos multimedia galimybės (deja, Lietuvos internetiniuose portaluose dažniausiai tik nuotraukos). Trečia, publikuojant naujieną galima pasinaudoti interaktyvumo ir hipertekstualumo savybėmių galimybėmis (plačiau apie tai žiūrėti skyrių „Internetinio informacijos portalo specifika“).

Apibendrinant galima teigti, kad internetinės žiniasklaidos pasaulio naujienų atrankos kriterijai remiasi tradicinės žiniasklaidos atrankos kriterijais. Skiriasi tik atrankos kanalai, informacijos perdavimo, pateikimo, išplatavimo procesas bei galimybės. Plačiau šiuos skirtumus panagrinėsime

sekančiuose skyriuose.

2.3 Internetinio informacijos portalo specifika

Internetinis informacijos portalas yra vienas iš daugelio masinės informacijos kompanijų interaktyvių produktų. Kad geriau suprastumėm šių produktų prigimtį, apsibrėžkime tiksliau, kas gi yra tie interaktyvūs produktai. M. Deuze interaktyvų produktą apibūdino kaip „visos masinės informacijos priemonės, kurios prieinamos internetu“. Remiantis šiuo apibrėžimu, interaktyvus produktas gali būti kompanijos internetinė svetainė, elektroninė parduotuvė, miesto gidai, naujienų ir informacijos portalai, elektroniniai laikraščiai ir t.t.

Mokslininkai, siekdami nustatyti interaktyvių produktų pridėjamą vertę, juos analizuoja bei ieško išskirtinumo bei pranašumo prieš tradicinius produktus. Ir išties, skirtumų yra. Esminės interaktyvaus produkto charakteristikos, išskirtos Newhagen ir Rafaeli:

- *hipertekstualumas* (hypertextuality);
- *interaktyvumas* (interactivity);
- *multimedialumas* (multimediality) (Deuze, 2001).

Kitos taip pat svarbios interaktyvaus produkto charakteristikos: *informacijos atnaujinimo greitis* „immediacy“, *horizontalus paskirstymas*, *decentralizacija*, *lengvas priėjimas*, *hierarchijos ir cenzūros nebuvimas* (Kenney; Gorelik, 2000).

Internetinės žiniasklaidos „betarpiškumas“ neturi įprastinei žiniasklaidai būdingų laiko ir erdvės barjerų. Ji dirba nuolat, redakcijos darbo valandos nėra apibrėžtos, dirbama dvidešimt keturias valandas per parą, septynias paras per savaitę. Be to, internetinės žiniasklaidos gausa suteikia vartotojui platesnę prieigą prie pasaulinių bei globalių naujienų, o tai reiškia, kad naujienos bus įvairesnės, kokybiškesnės ir t.t. Kalbų mokėjimas leidžia piliečiams sekti pasaulio naujienas užsienio internetiniuose portaluose ir priešingai, emigrantams domėtis savo šalies įvykiais taip, lyg jie niekur nebūtų išvykę.

Visos išvardytos interaktyvaus produkto savybės yra labai svarbos ir suteikia šiam produktui išskirtinumą ir strateginį pranašumą prieš tradicinius atitikmenis. Potencialiai interaktyvus produktas

turi visas savybes, kad pakeistų tradicinius atitikmenis, bet taip neįvyko ir mokslininkai kol kas to ir nepranašauja. Kodėl taip yra? Sunku pasakyti. Žinoma, įtakos turėjo ir sproges interneto bumas, be to, internetinis informacijos portalas šalia visų teigiamų savybių, turi ir neigiamų.

Kalbant apie informacijos atnaujinimo greitį, reikia paminėti, kad spartus informacijos atnaujinimas siejamas su gandai, nepatvirtintos informacijos, lyg tai būtų faktai, pateikimu. Be to, dažnai nenurodomas informacijos šaltinis, o ir informacijos atnaujinamas yra labiau koncentruotas į gramatinių klaidų ištaisymą, neaiškių terminų apibrėžimus ir t.t. (Domingo, 2006, psl. 103, 105). Dėl dėmesio koncentravimo ties informacijos perdavimo greičiu, dažnai nukenčia informacijos kontekstas bei informacijos (naujienos) esmė, trūksta analitinio įvykio aiškinimo.

Cenzūros nebuvimas internetiniuose informacijos portaluose taip pat yra labiau teorinis privalumas nei realybė. Daugelis internetinių svetainių ir informacijos portalų turi filtrus ir tam tikro turinio informacija yra nepublikuojama. O jei netinkama informacija vis tik buvo išpublikuota, gresia teisiniai veiksmai, baudos ir pan. Žinoma, informacijos cenzūra internete yra sudėtingesnė nei spausdintiniuose leidiniuose, be to, bent jau Lietuvoje, dar nėra sukurtas interneto cenzūros mechanizmas. Informacijos cenzūros priežasčių gali būti daug, o ir priežastys gali būti grindžiamos teigiamomis ar neigiamomis paskatomis. Paminėsiu tik keletą teigiamų cenzūros aspektų, kurie yra labai svarbūs užtikrinant žmogaus konstitucines teises: apsaugoti pilietį nuo nepagrįsto šmeižto, saugoti žmogaus orumą, apsaugoti visuomenę nuo rasistinių išpuolių ir t.t.

Toliau kiek plačiau paanalizuokime pagrindines interaktyvaus produkto charakteristikas, kurios sulaukė ypatingo dėmesio mokslininkų bei tyrėjų darbuose. Pradėkime nuo produkto interaktyvumo savybės.

2.3.1 Informacijos portalo interaktyvumas

Pirmiausiai apsibrėžkime interaktyvumo sąvoką. Tokios komandos kaip sekantis puslapis „next page“ arba grįžti atgal „back to top“ bus suprantamas kaip – *naršymo interaktyvumas*. Moderuotos diskusijos, el. pašto galimybė – *funkcinis interaktyvumas* arba „komunikacinis interaktyvumas“, o pokalbių kambariai bei galimybė lankytojams patiems pasirinkti aplinką, dizainą „smart webdesign“ bus suprantama kaip *adaptyvus interaktyvumas*, Pavlik adaptyvų interaktyvumą dar įvardija kaip „customisation“ (Wall, Schonbach, 2005).

Remiantis atliktais moksliniais internetinių puslapių interaktyvumo tyrimais ryškėja tendencija, jog naršymo ir funkcinis interaktyvumas yra silpniausiai išvystyti (Schultz, 1999; Kenney, Gorelik, Mwangi, 2000), o adaptyvusis interaktyvumas – geriausiai (Guay, 1995). T. Schultz teigia, kad mažesniuose internetiniuose informacijos portaluose nėra diskusijų forumų ar pokalbių kambarių, o ir didesnieji informacijos portalai visiškai neišnaudoja videokonferencijų galimybių. Tik trečdalis iš šimto Schultz analizuotų internetinių informacijos portalų siūlė diskusijų forumus ir tik keliuose iš jų diskutavo ir patys žurnalistai (Schultz, 1999).

Interaktyvumas išskiriamas kaip esminis internetinės žiniasklaidos bruožas ir komunikacijos mokslininkų priskiriamas „two-way“ arba „multi-directional“ komunikacijos modeliui. Interaktyvios internetinės žiniasklaidos skaitytojas yra aktyvus dalyvis, nes jis ieško informacijos daugiau, nei žurnalistas pateikė. Be to, kai kuriuose internetiniuose informacijos portaluose skaitytojams yra sudaryta galimybė patiems „įdėti“ informaciją, todėl nyksta riba tarp šaltinio ir gavėjo. Esant išvystytam interaktyvumui leidėjai rizikuoja prarasti naujienų kontrolę ir patikėtinumą (credibility), galbūt dėl to, interaktyvumas ir yra taip silpnai išplėtotas internetiniuose informacijos portaluose.

Šiandieniniai vartotojų poreikiai ir informacijos prigimtis yra nepastovūs, nuolat kintantys. Kompiuterių galimybės leidžia vartotojus supažindinti su nuolat besikeičiančia aplinka, išplatinti naujienas ir tuo pačiu gauti naujienas iš skaitytojų. Internetas tampa informacijos platinimo ir gavimo kanalu. Taip užtikrinamas greitas abipusis grįžtamasis ryšys, o žiniasklaida ir jos skaitytojas tampa lygiateisiais „partneriais“.

C. Heeter išskyrė šešias interaktyvumo dimensijas (Kenney; Gorelik, 2000):

- pasirinkimo galimybių prieinamumas – kuo internetinėje žiniasklaidoje yra daugiau nuorodų, tuo daugiau naršoma ir internetinis portalas tampa interaktyvesnis. Taip pat svarbu, kad skaitytojas galėtų pasirinkti kalbą, tekstinę ar grafinę naršyklę ir t.t.;
- skaitytojų pastangos – interaktyvumas siejamas su matematiniu modeliu, analizuojamas vartotojo ir sistemos aktyvumo santykis, t.y., kiek skaitytojas yra pasiruošęs įdėti pastangų reikiamai informacijai susirasti (Paisley, 1985);
- atsakingumas prieš skaitytojus – turi būti sukurta sistema, kuri skaitytojui padėtų iškilus problemai, suteiktų reikiamą informaciją;

- nuolatinis informacijos monitoringas – informacinio portalo leidėjai turi galimybę sekti, kokie skaitytojai lankėsi svetainėje arba kokia informacija buvo peržiūrėta. Ši interaktyvumo dimensija yra labai svarbi ir naudinga kuriant portalų turinį, personalizuojant naujienas;
- galimybė lengvai papildyti informaciją – skaitytojui suteikiama galimybė tapti žurnalistu, kurio žinutė perduodama plačiai auditorijai, didėja skaitytojo galia;
- tarpasmeninės komunikacijos palengvinimas – el. pašto adresai, diskusijų forumai, interaktyvūs pokalbių kambariai palengvina komunikaciją tarp skaitytojų, skaitytojo ir žurnalisto. Tarpasmeninės komunikacijos galimybė skaitytoją ilgiau išlaiko prisijungusį prie informacijos portalo. Tarpasmeninę komunikaciją taip pat palengvina teksto, vaizdo, garso pasirinkimo galimybės.

Remiantis daugelio mokslininkų atliktais tyrimais apie internetinių svetainių interaktyvumą (kalbu apie visumą: naršymo, funkcinį ir adaptyvų interaktyvumą), deja, džiuginančiais rezultatais pasigirti negalima. Visi autoriai vienbalsiai teigia, kad šis labai svarbus internetinės svetainės bruožas, suteikiantis naujų galimybių tiek skaitytojui, tiek žurnalistui, nėra išnaudojamas. Priešingai, ši interaktyvaus produkto savybė yra silpniausiai išnaudojama.

Analizuojant atskiras interaktyvumo dalis galima pastebėti pokyčių. Lyginant atliktus funkcinio interaktyvumo tyrimų rezultatus matyti pagerėjimas. Pavyzdžiui, 1997 metais net 97 proc. JAV internetinių svetainių buvo nurodyta bent viena nuoroda į naujienų portalą, o 1999-aisiais metais tokių svetainių jau buvo 100 proc. Azijoje tais pačiais metais tokių svetainių buvo tik 64 proc. (Schultz, 1999; Paulussen, 2000). Į 1999 metais tyrėjų išsiųstus el. laiškus redakcijoms ar straipsnių autoriams, net 69 proc. laiškų nebuvo atsakyti. Remiantis Paullusen tyrimo (analizavo šešiolikos Europos valstybių internetines svetaines) duomenimis, 2004 metais situacija pagerėjo nes tik į 25 proc. išsiųstų el. laiškų redaktoriams ar žurnalistams nebuvo sureaguota.

1999-aisiais metais tik 33 proc. JAV internetinių svetainių ir 20 proc. Azijos internetinių svetainių siūlė galimybę diskutuoti forumuose ir pokalbių kambariuose. Jau 2000-aisiais metais šia galimybe galėjo pasinaudoti 50 proc. Paulussen analizuotų internetinių svetainių lankytojų, o 2003 metais – 40 proc.

Kalbant apie tokių diskusijų kokybę, reikia paminėti Fortunati atliktą Bulgarijos, Estijos, Airijos ir Italijos internetinių svetainių pokalbių kambarių tyrimą, kuris rodo, jog daugelyje pokalbių forumų pokalbių temos buvo pasiūlytos pačių darbuotojų, diskutuojama prižiūrint moderatoriui, o tai reiškia, kad daug pasisakymų būna ištrinta. Pokalbiai buvo mažai susiję su naujienomis ir dažniausiai buvo šnekučiuojamasi anonimiškai (nickname). Galiausiai Fortunati pateikia išvadą, jog vis dar egzistuoja hierarchinė santykių galia tarp žurnalisto (internetinių informacijos portalų) ir auditorijos (skaitytojų) (Domingo, 2006, p. 98).

2.3.2 Informacijos portalo multimedialumas

Internetas sujungia visas masinių informacijos priemonių galimybes, jis yra universalus ir potencialiai progresyvus. Internetinis informacijos portalas yra puiki terpė derinti tekstą su iliustracijomis bei garsus su vaizdais (filmais). Svarbu suprasti, kad multimedia neapsiriboja tik tradicinėmis kameromis ar mikrofonais.

Viena iš daugelio multimedia savybių – tai *informacijos kūrimo įrankis*. Informacijos kūrimo įrankių yra daug (tekstas, vaizdas, garsas, paveikslas, grafika ir t.t.) ir jie visi turi unikalų poveikį svetainės lankytojui. Taigi, tam tikros informacijos išplatitimui žurnalistas turi pasirinkti tinkamiausią įrankį.

Antra teigiama multimedia savybė – *komunikacijos gerinimas*. Visų pirma, multimedia yra informacijos perdavimo priemonė, tad informacijai perduoti svarbu parinkti priemonę, kurią geriausiai supras publika. Žurnalistas ne tik renka informaciją iš įvairiausių šaltinių naudojant skirtingus įgūdžius, bet ir parenka tinkamiausius informacijos perdavimo kanalus. Dėl neribotų multimedia galimybių, žurnalistai šalia tradicinių įgūdžių, privalo turėti ir technologinių žinių. Kitaip tariant, jie labiau susikoncentravę į technologinius dalykus, nei informacijos ir faktų interpretavimą, analizavimą (Beyers, 2005).

Trečioji savybė - *realaus laiko galimybė*. Multimedia suteikia galimybę tiesiogiai stebėti, gaminti ir raportuoti naujienas iš įvykių vietos ir taip greičiau pasiekti skaitytojus/lankytojus. Žurnalistų darbą prie stalo keičia darbas gatvėje, arba priešingai, žurnalistas rašo straipsnį net nebuvęs įvykio vietoje, nes visą reikiamą medžiagą gauna naujųjų informacijos ir komunikacijos technologijų pagalba.

Svarbu paminėti, kad visos multimedia galimybės yra brangus malonumas, todėl jų diegimas, panauda ir lūkesčiai turi būti aiškiai įvardinti. Jei nėra aiškos multimedia įdiegimo identifikacijos konkrečiame internetiniame informacijos portale ar išnaudojamos tik menkos multimedia galimybės, toks internetinis puslapis patirs nuostolius, o investuoti pinigai nepateisins lūkesčių. Tyrimai rodo, jog tik labai nedaug internetinių puslapių naudoja multimedia. Multimedia paprastai naudoja tos kompanijos, kurios šalia elektroninių produktų turi spausdintus, radijo ar televizijos bangomis transliuojamus produktus. Be to, galimybė naudotis multimedia privalumais internetinėse svetainėse reikalauja ir specialaus skaitytojų/lankytojų pasiruošimo. Jie turi įsigyti papildomą techninę ir programinę įrangą, o ir laiko sunaudojimo resursai bus didesni, kadangi tokie puslapiai užsikrauna kur kas lėčiau.

Kai kurie autoriai išreiškia abejones teigdami, jog masinės informacijos priemonių susijungimas paskatins naujienų gaminimą atsisakant papildomos darbo jėgos arba, kad leidėjai naudodami naujas technologijas neišnaudos viso jų potencialo, ypač tokių savybių, kurios visuomenę daro labiau demokratišką. Taigi, technologijų naudojimas yra svarbus dviem aspektais, jos yra brangios ir turi įtakos žiniasklaidos kultūrai (Deuze, 2001).

2.3.3 Informacijos portalo hipertekstualumas

Hipertekstas – tai interneto struktūra, nauja informacijos perdavimo forma kurią, dvidešimtojo amžiaus antroje pusėje, aprašė kompiuterių srities bei postmodernieji mokslininkai. Hipertekstas buvo pritaikytas pasauliniame World Wide Web tinkle, kuris tampa tarsi milžiniška sujungtų tekstų biblioteka.

Terminas hipertekstualumas yra kilęs iš graikiškojo junginio „hyper“, reiškiančio „daugiau, aukščiau; už, virš; iš išorės“, todėl šis terminas naudojamas apibūdinant tekstą, turintį nuorodų tinklą į kitus tekstus, esančius išorėje. Hipertekstualumas gali būti suprantamas dvejopai:

- vidinis hipertekstualumas – tekste esantis nuorodų tinklas į kitus dokumentus, esančius tame pačiame serveryje. Vidinis hipertekstualumas gali būti įvardijamas kaip „lokalus hipertekstualumas“. Tokio tipo hipertekstualumas neatitinka pirminės Ted Nelson minties apie sistemą, leidžiančią keistis informacija globaliame tinkle.

- išorinis hipertekstualumas - tekste esantis nuorodų tinklas į kitus dokumentus, esančius kituose serveriuose. Informacijos keitimasis vyksta pasauliniame tinkle (Deuze, 2001).

Deja, atlikti tyrimai rodo, kad labiau yra paplitęs lokalinis, vidinis hipertekstualumas. Tai reiškia, kad nėra išnaudojamos visos įmanomos informacijos gavimo bei paieškos galimybės. Išorinį hipertekstualumą išplėtoti yra sunkiau ir dėl nuosavybės teisių. Nors išorinį hipertekstualumą yra sunkiau plėtoti, jis yra labai svarbus patenkinant skirtingus skaitytojų, kaip nevienalytės auditorijos, poreikius.

Pagrindinės hipertekstų naudojimo internetiniuose informacijos portaluose priežastys:

- virtuali begalinė (nesibaigianti) rašymo erdvė;
- atvira ir lengvai atnaujinama informacija;
- tiesioginis priėjimas prie susijusių dokumentų;
- puiki terpė žurnalistams geriau raportuoti apie įvykius.

Galima išskirti šiuos pagrindinius interaktyvaus pranešimo apie įvykius trukdžius:

- prisijungimo prie tinklo greitis;
- tinklo greitis perduodant duomenis;
- turinio tikslumas (credibility of content).

Interneto hipertekstualumo savybės leidžia naujienas išplatinti *realiu laiku* ir jas nuolat atnaujinti, nelaukiant tam tikros valandos kaip televizijoje ar radijuje. Naujienų portalų lankytojai nori žinoti visas naujienas čia ir dabar, todėl žurnalisto vaidmuo yra labai svarbus, kaip ir nuoseklus naujienų atnaujinimas bei nuolatinis stebėjimas kas vyksta pasaulyje (Domingo, 2006).

Hipertekstas neturi ne tik laiko, bet ir *rašymo erdvės limitų*. Spausdintinėje žiniasklaidoje žurnalistai trumpina straipsnius iki maksimumo, kadangi yra ribojami vieta laikraštyje. Bet tuo pačiu metu, žurnalistai privalo pateikti išsamią ir teisingą informaciją. Dėl šios priežasties dažnai pateikiamos nekontekstualizuotos naujienos, patenkinančios kiekvieno skaitytojo smalsumą ir žinias. Tradicinėje žiniasklaidoje auditorija yra apibrėžiama kaip homogeninė ir visiems jos skaitytojams pasiunčiama ta pati žinutė. Ši problema neaktuali žurnalistams rašantiems internetiniuose informacijos

portaluose. Hiperteksto virtuali rašymo erdvė leidžia rašyti straipsnius tokio ilgio, koks reikalingas tinkamai pateikti naujieną ir patenkinti skirtingus auditorijos poreikius (public is diverse). Be to, hiperteksto nuorodų tekste gali būti tiek daug, kiek reikalinga patenkinti net ir labiausiai išprususio skaitytojo informacijos poreikius.

Hipertekstualios naujienos gali būti pateikiamos skirtingais „*gilumo lygmenimis*“. Pradžioje, galima pateikti trumpą įvykio aprašymą, naudojant nuorodas, ir detalią pasakojimą apie įvykį. Hipertekstai yra pagalbinė žurnalistų priemonė, išanalizavę įvairią informaciją, jie gali greičiau pateikti analitinius straipsnius apie įvykį.

Reikia paminėti dar vieną hipertekstualumo teigiamą savybę – *hierarchijos nykimas*. Kiekvienas, pilietis, institucija, žurnalistas, gali pateikti savąją poziciją bei įvykio aiškinimą, todėl, pasak Hall (2001) realybės paveikslas gali būti „tikresnis internetinėje žiniasklaidoje nei tradicinėje (Domingo, 2006).

Nuorodų sistema leidžia sukurti nuolat atnaujinamą *skaitmeninį archyvą*, kuriame galima rasti reikalingos informacijos konkrečia tema. Be abejonės, skaitmeninis archyvas prailgina naujienų gyvavimo ciklą. Nors, po kurio laiko naujiena ir tampa istorija, ji vistiek yra pasiekama hipertekstų pagalba. Heinonen teigia, kad skaitmeninis archyvas prailgindamas naujienų gyvavimo laiką žurnalistus įpareigoja atsakingiau pažvelgti į pranešimo turinį. Internetė negalioja taisyklė „parašiau ir pamiršau“, kadangi informacija gali būti randama ir naudojama kur kas ilgiau nei spausdintinėje žiniasklaidoje. Šis teiginys prieštarauja Beyers atlikto tyrimo rezultatams, rodantiems, jog informacija internete yra dažniau gandai nei patvirtinti faktai. Be to, skaitytojų nuomone, informacija internetiniuose informacijos portaluose yra mažiau patikima. Manychiau, kad spausdintinėje žiniasklaidoje užfiksuoti straipsniai bus randami ir po šimto metų (spaudos archyvuose), o iš serverio pašalinta žinutė nebus niekur užfiksuota ar prieinama skaitytojams.

Taigi, apibendrinant galima teigti, kad internetas yra „greičiausias ir plačiausias“ naujienų gavimo ir skleidimo įrankis, turintis daugiausia įvairių naujienos platinimo galimybių (Domingo, 2006).

2.3.4 Internetinio informacinio portalo kokybės vertinimas

Kaip jau išsiaiškinome anksčiau, internetinis informacijos portalas yra vienas iš daugelio interaktyvių produktų, todėl dabar aptarkime pagrindinius kriterijus, kuriais remiantis yra užtikrinama šio produkto kokybė. Terminas „interaktyvus produktas/paslauga“ šiame darbe bus suprantamas plačiai, jis apims tokius terminus, kaip internetinis, elektroninis, skaitmeninis produktas ar paslauga.

Bet kokio verslo sėkmė yra tiesiogiai susijusi su vartotojų pasitenkinimu, todėl šiai sričiai mokslininkai bei verslininkai skiria nemažai dėmesio. Dar prieš gerus du dešimtmečius profesorius A. Parasuraman pristatė vartotojų paslaugos kokybės reikalavimo modelį, pavadintą SERVQUAL modeliu, kuriame išskirtos penkios sritys, kuriomis vartotojai vadovaujasi sprendami apie „tikėtosios“ ir suteiktos paslaugos kokybę (Chaffey, Edgar):

- apčiuopiamumas, realumas (*angl. reliability*) – paslaugos fizinis „realus“ ir vizualinis patrauklumas;
- patikimumas (*angl. credibility*) – paslaugos nuoseklumas ir tikslumas;
- operatyvumas (*angl. responsiveness*) – pagalba vartotojui ir greitas paslaugos suteikimas;
- tikrumas, garantija (*angl. assurance*) – darbuotojų žinios ir paslaugumas, pasitikėjimo bei konfidencialumo kūrimas.

Vėliau SERVQUAL modelis buvo adaptuotas prie kintančių verslo ir gyvenimo sąlygų bei papildytas dar keliomis svarbiomis sritimis, užtikrinančiomis paslaugos kokybę (Federoff, Paul).

- kompetencija (*angl. competence*) – reikalingi įgūdžiai ir žinios suteikiant paslaugą;
- paslaugumas (*angl. courtesy*) – mandagumas, pagarba, dėmesys, draugiškumas klientui;
- patikėtinumas (*angl. credibility*) – paslaugos tiekėjo tikėjimas ir nuoširdumas;
- saugumas (*angl. feel secure*) – pavoju, rizikos ir nerimo nebuvimas;
- priėjimas (*angl. access*) – lengvas ir prieinamas kontaktas;
- komunikacija (*angl. communication*) – išsiklausymas į vartotoją, jo žinias bei nuolatinis vartotojo informavimas jam suprantama kalba;

- vartotojo pažinimas (*angl. understanding the customer*) – vartotojų bei jų norų pažinimas.

Šis modelis paslaugos kokybę tiesiogiai sieja su vartotojo pasitenkinimu. Kiti autoriai kokybę sieja su paslaugos, produkto savybėmis. Dar tiki teigia, kad pasitenkinimas yra tęstinis procesas, t.y., jei vartotojas buvo patenkintas ankstesnėmis tos pačios kompanijos paslaugomis, tai jis bus mažiau reiklus ir būsimums paslaugoms.

Elektroninis verslas – ne išimtis. Interaktyvus produktas taip pat turi atitikti vartotojo lūkesčius, todėl A. Parasuraman sukurtas SERVQUAL modelis taikomas siekiant patenkinti ir šiandieninio vartotojo, besinaudojančio interaktyviu produktu, poreikius. Šalia tradicinių produkto savybių išryškintos papildomos interaktyvaus produkto savybės, turinčios įtakos dar didesniai vartotojo pasitenkinimui.

Įvairioje mokslinėje literatūroje išskiriamos šios interaktyvaus produkto savybės: galimybė pasirinkti mėgstamą komunikacijos kanalą (komentarai, žinutės, pokalbių kambariai, skaitytojų atsakymai, nuomonės); automatizuotas grįžtamasis ryšys, „*angl. inbound communication*“; technologinės infrastruktūros išvystymas užtikrinantis lengvą paslaugos prieinamumą ir suprantamumą; internetinės svetainės turinio personalizavimas derinantis prie vartotojo poreikių.

Interaktyvaus produkto/paslaugos komunikacija šiek tiek skiriasi nuo tradicinio produkto/paslaugos komunikacijos. Vienas iš esminių skirtumų – tai pasikeitusi bendravimo forma tarp informacijos siuntėjo ir gavėjo. Tradicinę komunikaciją „vienas su daugeliu“, kai kompanija bendrauja su daugeliu vartotojų, keičia komunikacija „vienas su vienu“, kai kompanija bendrauja su kiekvienu vartotoju. Internetinės svetainės ir el. paštas yra pagrindiniai šios komunikacijos įrankiai. Kita skaitmeninės žiniasklaidos savybė – komunikacija „daugelis su daugeliu“, kai vartotojai gali bendrauti su kitais vartotojais.

Reikalavimai internetinei svetainei:

- galimybė vartotojui pasirinkti priimtinausią bendravimo formą: el. paštas, telefonas, paštas...;
- turi būti nurodyti kontaktai;

- internetinė svetainė turi būti lengvai prieinama ir nuolat atnaujinama;
- tinkamas puslapio dizainas ir struktūra užtikrinantys lengvą naudojimąsi;
- personalizacija, prisitaikymas prie vartotojų norų;
- pagalba vartotojui, pvz., interaktyvios duomenų bazės, dažniausiai užduodami klausimai (FAQ) ir t.t.

2.4 Internetinio informacijos portalo skaitytojas

Internetinių informacijos portalų skaitytojas yra mažiausiai analizuotas internetinės žiniasklaidos tyrėju, kadangi mokslininkai koncentruojasi labiau ties interaktyvių produktų, žurnalisto darbo specifikos tyrimais, bet ne ties skaitytoju. Internetinių informacijos portalų lankytojų tyrimai atliekami dviem kryptimis: interaktyvaus produkto vartojimo įpročiai ir požiūris bei lankytojų, dalyvaujančių interaktyviuose pokalbių svetainėse, motyvacija (Domingo, 2006, 119). Toliau trumpai apžvelkime pagrindines tyrimų išvadas.

Naujausias žinias internete skaito užsiėmę žmonės, neturintys laiko nusipirkti laikraštį, taip pat žmonės, tam tikrą laiko tarpą išvykę į kitą šalį. Įprastiniai spausdinti laikraščiai jiems yra neprieinami. Internetinės žiniasklaidos tyrinėtojas H. Beyers teigia, jog 81,5 proc. apklaustų respondentų internetinius laikraščius skaito atsitiktinai ir 48,6 proc. apklaustųjų internetinę žiniasklaidą skaito mažiausiai bent kartą per dieną. Situacija džiuginanti, bet vis tik, norint sužinoti naujienas internetiniai laikraščiai bei naujienų portalai užima tik penktą vietą tarp kitų masinės informacijos priemonių. Internetinius informacijos kanalus ir internetinę žiniasklaidą lenkia televizija, spausdinta žiniasklaida, radijas, internetas (bendrai) (Beyers, 2005). Galima išskirti kelias pagrindines priežastis, dėl kurių internetinė žiniasklaida liko tik penktoje vietoje: tradicinės informacijos priemonės suteikia pakankamai informacijos, be to, internetinę žiniasklaidą „nėra malonu skaityti“. Taip yra greičiausiai dėl to, jog skaitymą žmonės dažniausiai sieja su poilsiu, o žiūrėjimas į monitorių primena darbą, vargina akis. Taip pat, internetinės žiniasklaidos skaitymas užima daugiau laiko nei tradicinės žiniasklaidos, o ir pats skaitymas yra sudėtingesnis.

2.4.1 Internetinio informacijos portalo skaitytojo paveikslas

Internetinės žiniasklaidos skaitytojo charakteristika (Ožalas, 2005, 144 psl.): skaitytojas yra

aktyvus, turintis konkretų tikslą; pasak Newhagen'o, skaitytojas siekia greitos naudos, nes pasirinktą kita puslapį greičiau nei tradicinės žiniasklaidos skaitytojas; Y. Arielis teigia, kad internetinės žiniasklaidos skaitytojui yra svarbiausia puslapio funkcionalumas ir ne taip svarbu turinys, stilius ar forma.

Remiantis E. Waal, K. Schönbach ir E. Lauf atlikto tyrimo duomenimis galima nubrėžti tikslesnį internetinio informacijos portalo skaitytojo paveikslą. Taigi, visų pirma, internetinių naujienų portalų skaitytojai dažniausiai yra jauni (18 – 37 metų asmenys), turintys aukštąjį išsilavinimą vyrai. Reikia paminėti, kad vyresnių skaitytojų srautas internete didėja (55 metų ir vyresni) nuo 5,9 proc. 2001 metais padidėjo iki 13,8 proc. 2003-aisiais. Išvadą, jog vyrai yra aktyvesni internetinės žiniasklaidos skaitytojai patvirtina ir H. Beyers tyrimas, rodantis, kad net 87,3 proc. naujienas internete skaito vyrai ir atitinkamai tik 67 proc. – moterys (Beyers, 2005).

Temos, kurios yra dažniausiai skaitomos interneto lankytojų: nacionalinė politika, tarptautiniai įvykiai, ekonomika, pasilinksminimas ir sportas, mokslas ir medicina, socialinės problemos, kultūra ir menai, vietinės bendruomenės reikalai (Nguyen, Ferrier, 2005). Interneto lankytojai labiau domisi finansais, ekonomika, politika, teatru, filmais ir literatūra nei tie, kurie nesilanko naujienų portaluose.

Ši visuomenės grupė informacijos paieškai taip pat dažniau naudoja ir kitus internetinius puslapius, televiziją, radiją, laikraščius nei tie, kurie neskaityti internetinės žiniasklaidos. Net 88 proc. internetinių naujienų portalų skaitytojai taip pat skaito ir tradicinę žiniasklaidą ir tik 44 proc. tradicinės žiniasklaidos skaitytojų užsuka į internetinius naujienų portalus. Tas pats tyrimas parodė, kad interaktyvių naujienų skaitytojai yra labiau linkę klausytis radijo nei televizijos. Taip yra greičiausiai dėl radijo plataus prieinamumo ir „neprišimo“ būti vienoje vietoje.

2.4.2 Pagrindinės internetinės žiniasklaidos skaitymo priežastys

Toliau, prioriteto tvarka, pateikiamos susistemintos pagrindinės priežastys, nurodančios, kodėl žmonės pasirenka skaityti internetinę žiniasklaidą.

<i>Internetinę žiniasklaidą skaitau, nes:</i>
--

galiu greitai peržiūrėti naujausius įvykius
elektroninė žiniasklaida yra puikus priedas prie įprastinių žiniasklaidos priemonių
yra archyvai, kuriuose galima rasti reikalingos informacijos
galima greitai pasirinkti tik tuos straipsnius, temas, kurios domina skaitytoją
nereikia pirkti spausdintų laikraščių
yra multimedia galimybės
iš bet kurios pasaulio vietos galima pasiekti reikiamas naujienas
elektroninė žiniasklaida yra pigesnė nei spausdintinė
yra galimybė pareikšti savo nuomonę
dėl geografinių sąlygų (nutolimas nuo miesto)
elektroninėje žiniasklaidoje pateikiamas kitoks požiūris, kitokios nuomonės
daugiau naujų pasirinkimo galimybių

1 lentelė. Priežastys, dažniausiai įtakančios elektroninės žiniasklaidos pasirinkimą.

Įdomi tyrimo išvada – nors žmonės mano, jog spausdintiniuose laikraščiuose ar televizijoje pateikiamos naujienos yra svarbesnės, patikimesnės, naudingesnės bei išsamesnės, kitaip tariant, „rimtesnės“ nei internetiniuose informacijos portaluose, bet didžioji dauguma yra labai patenkinti internetine žiniasklaida, jos galimybėmis, turiniu ir t.t.

Taigi, remiantis E. Waal, K. Schönbach ir E. Lauf tyrimu, galima teigti, kad internetinė žiniasklaida, internetiniai informacijos portalai bent jau kol kas nėra substitutai tradicinės žiniasklaidos, o greičiau jų priedas, komplementarus produktas.

3. TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ PROBLEMATIKOS KOMUNIKACIJOS INTERNETINIUOSE INFORMACIJOS PORTALUOSE PRIKLAUSOMYBĖ NUO GEOPOLITINĖS SITUACIJOS (PRANCŪZIJOS - ANGLIJOS - LIETUVOS ATVEJAI)

Dėl išskirtinių savybių: greičio, informacijos atnaujinimo galimybių, multimedijos panaudojimo galimybių ir daugelio kitų, internetas yra labiausiai tinkamas kanalas pranešimams apie tarptautines naujienas ar šalių tarpusavio santykių nušvietimui. Be to, įvairūs tyrimai rodo, kad internetinės žiniasklaidos turinys yra labiau orientuotas į tarptautinės naujienos pateikimą nei tradicinės žiniasklaidos. Toliau apžvelkime, kaip šios galimybės yra išnaudojamos.

3.1 Tyrimo aprašymas

Tyrimo tikslas – išanalizuoti tarptautinių naujienų informacijos srautus internetiniuose informacijos portaluose įvardinant galimą jų priklausomybę nuo šalies geopolitinės situacijos.

Tyrimo hipotezė – tarptautinių santykių komunikacija paremta dramos kriterijumi, o tarptautinių problemų srautas (kiekis ir domėjimosi laukas) internetiniuose informacijos portaluose skirsis priklausomai nuo šalies geopolitinės situacijos.

Tyrimo uždaviniai:

- suskaičiuoti bendrą tarptautinių naujienų informacijos srautą;
- išanalizuoti informacijos srauto svyravimus;
- išskirti pagrindines informacijos apie tarptautines naujienas pranešimo formas;
- įvardinti Lietuvos, Anglijos ir Prancūzijos tarptautinių naujienų geopolitinį domėjimosi lauką;
- įvertinti internetinės žiniasklaidos galimybių panaudojimą informuojant visuomenę apie tarptautinius santykius;
- įvardinti tarptautinių naujienų faktiškumą;

Metodas - kiekybinė turinio analizė.

Tyrimo imtis – trys internetiniai informacijos portalai:

- *www.balsas.lt* – naujienų informacijos portalas Lietuvoje.
- *www.telegraph.co.uk* – naujienų informacijos portalas Jungtinėje Karalystėje.
- *www.lemonde.fr* – naujienų informacijos portalas Prancūzijoje.

Renkantis internetinius informacijos portalus svarbus kriterijus buvo archyvai, t.y., galimybė prieiti prie nemokamų archyvų, kurie yra sudedamoji hipertekstualumo dalis.

Laikotarpio imtis – tarptautinių naujienų komunikacijos tyrimas keturių mėnesių laikotarpyje. Iš viso išanalizuotos dvidešimt aštuonios dienos, kurios sudaro keturias savaites. Siekiant objektyviau išanalizuoti informacijos srautus ištyriau pirmo mėnesio pirmą savaitę, antro – antrą ir t.t. Taip buvo siekiama pamatyti realų tarptautinių naujienų srautą, kuris nebūtų įtakotas vieno svarbaus įvykio apie kurį internetinė žiniasklaida rašytų visą mėnesį. Išnagrinėti laikotarpiai pateikiami paveikslėlyje 1:

Sausis 2007							Vasaris 2007						
P	A	T	K	P	Š	S	P	A	T	K	P	Š	S
1	2	3	4	5	6	7				1	2	3	4
8	9	10	11	12	13	14	5	6	7	8	9	10	11
15	16	17	18	19	20	21	12	13	14	15	16	17	18
22	23	24	25	26	27	28	19	20	21	22	23	24	25
29	30	31					26	27	28				
Kovas 2007							Balandis 2007						
P	A	T	K	P	Š	S	P	A	T	K	P	Š	S
			1	2	3	4							1
5	6	7	8	9	10	11	2	3	4	5	6	7	8
12	13	14	15	16	17	18	9	10	11	12	13	14	15
19	20	21	22	23	24	25	16	17	18	19	20	21	22
26	27	28	29	30	31		23	24	25	26	27	28	29
							30						

1. pav. Tarptautinių santykių analizės laikotarpiai

Tyrimo analizei pasirinkti šių metų pirmieji mėnesiai norint apžvelgti aktualiausias

šiandienos tarptautines problemas, kuriomis „gyvename“.

Tyrimo vienetas – šiame tyrime analizės vienetas yra tarptautinė naujiena, kuri gali būti pateikiama kaip straipsnis, naujienų agentūros žinutė, reportažas iš įvykio vietos, nuotrauka ar karikatūra.

Kategorijos – visi straipsniai publikuoti analizuotuose internetiniuose informacijos portaluose buvo priskiriami:

- šaliai apie kurią rašoma. Jei viename straipsnyje buvo paminėtos trys šalys, tai straipsnis bus skaičiuojamas kaip vienas vienetas, o įvardijant šalies geopolitinį tarptautinių naujienų domėjimosi lauką, - kaip trys atskiri vienetai, t.y., atskirai žymimos visos šalys.
- faktiškumui – analizuojant informacijos faktiškumą publikacijos buvo vertinamos dviejų balų skale. Du balai skiriami publikacijai, kuri praneša apie tiesioginį įvykį ar faktą. Vienas balas skiriamas pranešimams apie ketinimus, kad „kažkas kažką darys“ arba „kas bus jeigu bus“ bei pasvarstymams.

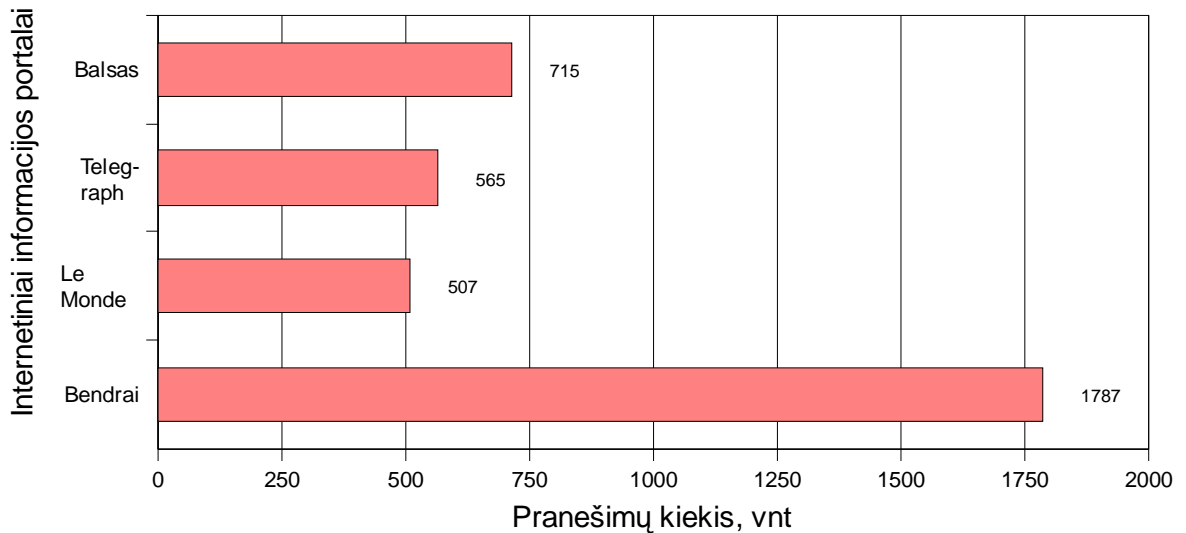
Gautų duomenų apdorojimas – lyginamas informacijos srauto kiekis pagal valstybes, skirtingais laikotarpiais, vertinamas pranešimo faktiškumas, analizuojama srauto priklausomybė nuo geopolitikos. Gauti rezultatai pavaizduoti diagramų, grafikų pavidalu.

Gauti tyrimo rezultatai pateikiami toliau.

3.2 Tarptautinių naujienų srautas 2007 metų sausio – balandžio mėnesiais

Nagrinėjamoju laikotarpiu iš viso publikuota 1787 pranešimai susiję su tarptautiniais santykiais. Daugiausiai bei dažniausiai tarptautines naujienas skelbė informacijos portalas *balsas.lt*, net 715 pranešimų nagrinėjamoju laikotarpiu. Antrą vietą pagal publikacijų skaičių užima angliškas informacijos portalas – *telegraph.co.uk*, kuris savo skaitytojus su pasaulio naujienomis supažindino 565 kartus. Trečia vieta lieka *lemonde.fr* internetinei svetainei - 507 naujienų pranešimai (žiūrėti 2 av.).

Bendras naujienų skaičius 2007 sausio - balandžio mėn.

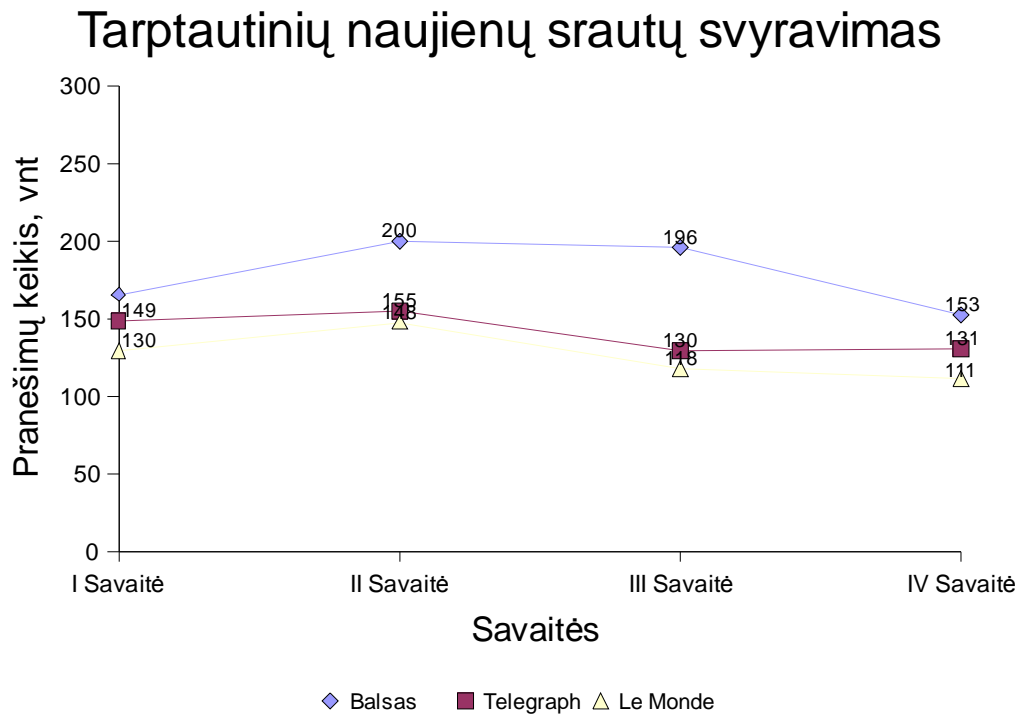
Analizuojant naujienų srautą pastebimas gana ryškus kiekio atotrūkis tarp *balso.lt* ir likusių dviejų informacinių portalų. Skirtumas tarp *balso.lt* ir *telegraph.co.uk* publikacijų net 150 vienetų ir atitinkamai 208 vienetai tarp *balso.lt* ir *lemonde.fr*. Taip pat reikia pastebėti, kad sąlyginai nedidelis publikacijų skirtumas, tik 58 vienetai, tarp *telegraph.co.uk* ir *lemonde.fr*.

Tokį informacijos kiekio skirtumą greičiausiai gali įtakoti tarptautinės naujienos pranešimo šaltinis. Ar tarptautinis įvykis yra skelbiamas tiesiog kaip naujiena tarp kitų naujienų, nesuteikiant papildomos pridedamosios vertės ar tarptautinis įvykis yra kontekstualizuojamas ir pateikiamas analitinio straipsnio, reportažo pavidalu.

Informacijos portalas *balsas.lt* mažiausiai kontekstualizavo tarptautines naujienas, jis tiesiog keliomis pastraipomis, o dažnai ir vos keliais sakiniais, pranešdavo naujausius įvykius, nesigilinant nei į pagrindines priežastis, nulėmusias šiuos įvykius, nei į būsimas pasekmes. Kitaip tariant šio informacijos portalo naujienų pranešimo strategija labai skiriasi nuo likusių informacijos portalų, kurie ne tik supažindina savo skaitytoją su tarptautine naujiena, bet ir pateikia priežasčių bei pasekmių analizę.

Analizuojant tarptautinių naujienų srautus atskirais laikotarpiais matyti tendencija, jog

visuose portaluose naujienų srautas išlieka stabilus, nepastebėtas ryškus srauto svyravimas. Tai reiškia, kad pranešimų kiekis su tam tikra nedidele paklaida yra vienodas visais laikotarpiais, priklausomai nuo įvyki skirsis tik srauto tematika (žiūrėti 1 graf.).

Be to, pastebimas tolygus srauto didėjimas arba mažėjimas atitinkamu laikotarpiu visuose trijuose informacijos portaluose. Vasario mėnesį visuose informacijos portaluose tarptautinių naujienų buvo paskelbta daugiausiai, kovo mėnesį naujienų srautas šiek tiek sumažėjo, o balandžio mėnesį dar labiau sumažėjo. Reikia pastebėti, kad šis mažėjimas yra labai nedidelis, bet tolygus nepriklausomai nuo informacijos portalo.

Toks srauto stabilumas keturių mėnesių laikotarpiu suponuoja mintį, kad internetinių svetainių redakcijos yra apsibrėžusios tarptautinių naujienų pateikimo strategiją į kurią įeina minimalus ir maksimalus naujienų pateikimo skaičiaus intervalas. Jei svarbių tarptautinių naujienų nebus, naujienų srautas vistiek sumažės nežymiai, nes bus publikuojamos geopolitiškai mažiau artimos ir svarbios naujienos.

3.3 Tarptautinių naujienų srauto priklausomybė nuo šalies geopolitikos

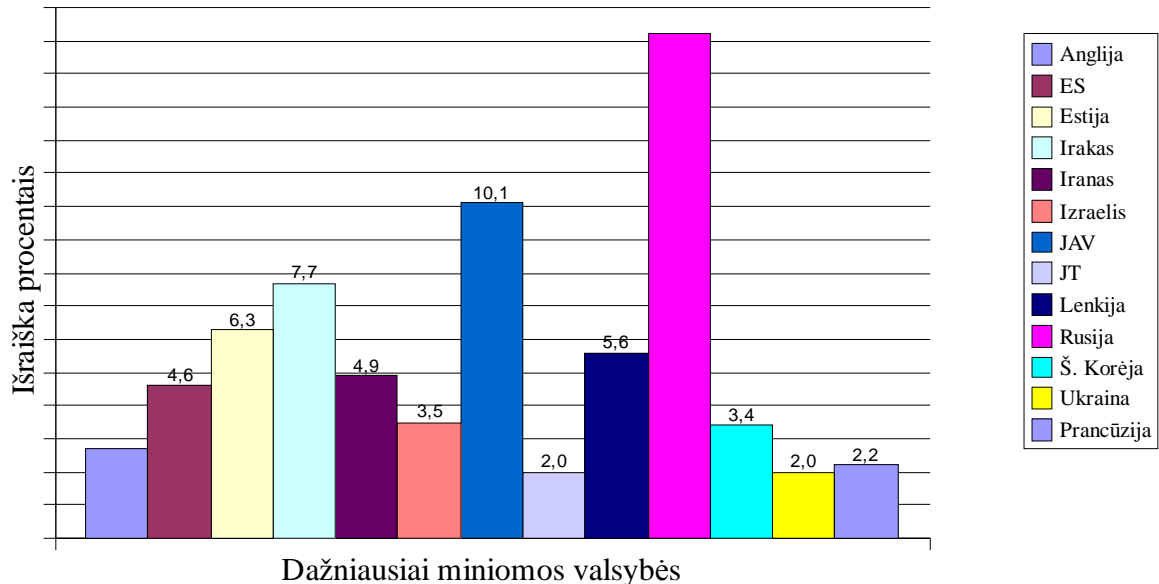
Tarptautinės naujienos priklausomybę nuo Lietuvos, Jungtinės Karalystės ar Prancūzijos geopolitikos tyrinėjime per šalių, apie kurias informacijos srautas atitinkamame internetiniame informacijos portale yra didžiausias, prizmę, kuri šiame darbe bus suprantama kaip šalies domėjimosi laukas.

Visų pirma, apsibrėžkime analizuojamų internetinių informacijos portalų domėjimosi lauką.

Reikia pastebėti, kad visų informacinių portalų tarptautinių naujienų domėjimosi laukas yra labai platus. Analizuojamu laikotarpiu, kiekviename internetiniame portale, buvo publikuojamos tarptautinės naujienos, įvykiai iš daugiau nei šešiasdešimties (60) pasaulio valstybių. Tai išties įspūdingas skaičius, rodantis, kad lietuviai, prancūzai bei anglai gana plačiai supažindinami su pasaulio įvykiais, neapsiribojant vien geografiniu artumo barjeru. Priešingu atveju, taikant geografinį ar komercinį artumo barjerą, valstybės domėjimosi laukas labai sumažėtų, būtų rašoma tik apie kaimynines valstybes bei valstybes, kurių vidaus įvykiai darytų tiesioginę įtaką tarpusavio santykiams. Žodžiu, visose šalyse formuojama žinojimo iliuzija apie tai, kas vyksta pasaulyje.

Kitas tarptautinių naujienų parinkimo kriterijus – kultūrinis artumas, kuris konkretizuoja (siaurina) kiekvienos valstybės geografinį domėjimosi lauką. Išryškėja valstybės – lyderės, kuriomis domimasi labiausiai (šalies vidaus gyvenimu, vidaus politika, vykdoma užsienio politika ir t.t.). Tai yra, iš šešiasdešimties valstybių, kelioms valstybėms suteikiamas prioritetas priklausomai nuo šalies, kurios visuomenė yra informuojama, geopolitinės orientacijos (žiūrėti 2, 3 ir 4 pav.).

**Tarptautinių naujienų srautas balsas.lt pagal šalis
2007 sausio - balandžio mėn.**

Lietuvos informaciniame naujienų portale dominuoja tokios šalys kaip Rusija, užimanti pirmą vietą. Apie šią šalį buvo pateikiama net 15,2 proc. visų naujienų pranešimų. Antroji vieta neabejotinai atitenka JAV (10,1 proc.), trečioji – Irakui (7,7 proc.), ketvirtoji - Estijai (6,3 proc.) ir galiausiai penktoji – Iranui (4,9 proc.).

Be šio penketuko, Lietuva domisi tokių šalių naujienomis kaip Anglija, Izraelis, Š. Korėja, Ukraina, Lenkija ir Prancūzija. Tarptautinės organizacijos Europos Sąjunga bei JT taip pat buvo dažnai minimos. Taigi, Lietuvos tarptautinių naujienų domėjimosi laukas apsiriboja trylika valstybių ir tarptautinių organizacijų apie kurias buvo bent 2 proc. ir daugiau pranešimų iš bendro tarptautinių naujienų srauto.

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvą domina kaimyninės valstybės, toliau pagrindiniai konflikto židiniai, kuriuose dalyvauja ir Lietuvos kariai, bei galima branduolinio ginklo grėsmė iš Š. Korėjos ir Irano.

Stebėtinais gausus informacijos srautas apie Estiją siejamas su pastarojo mėnesio Estijos vidaus įvykiais, kai šios šalies vyriausybė nusprendė perkelti bronzinio kario paminklą į kitą vietą. Vieniems estams šis paminklas simbolizuoja Sovietų Sąjungos pergalę prieš nacistinę Vokietiją, kitiems ilgą Estijos kaip nepriklausomos valstybės okupaciją. Taigi, šalyje kilo nepasitenkinimo banga,

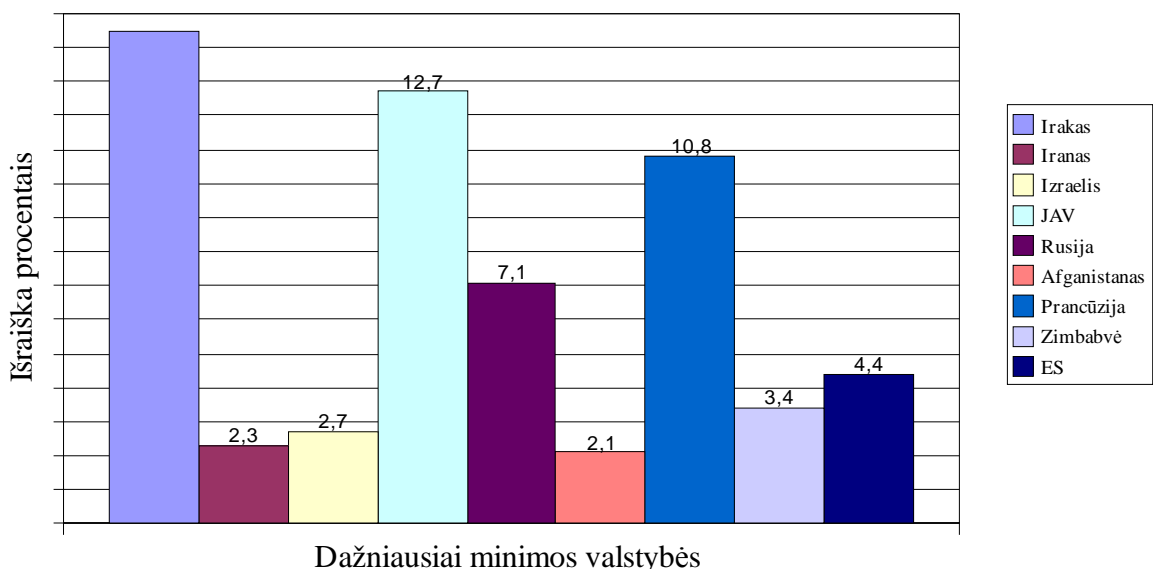
riaušės, o Estijos ir Rusijos tarpusavio santykiai tapo labai įtempti.

Atlikus tyrimą pastebima tendencija, kad JAV vidaus ir užsienio politika, tarptautiniai santykiai su kitomis valstybėmis domina visas valstybes be išimties. Domėjimosi dažnumas supervalstybės reikalais yra gana intensyvus. Visų pasirodžiusių straipsnių informaciniame portale *balsas.lt*, net 10,1 proc. buvo apie šią valstybę. Anglai kiek labiau domisi JAV nei lietuviai, nes iš bendro tarptautinių naujienų srauto apie JAV buvo net 12,7 proc. visų pranešimų. Mažiausiai supervalstybe domisi *lemonde.fr*, nes apie JAV buvo tik 7,5 proc. visų naujienų pranešimų.

JAV dominavimas Lietuvos ir Prancūzijos užsienio naujienų domėjimosi lauke yra suprantamas, kadangi JAV vienaip ar kitaip yra susijusi su daugeliu šiandieninių tarptautinių įvykių, ypač saugumo srityje. Siekdama pateisinti bei išlaikyti supervalstybės statusą, įsivelia į konfliktus dėl: žmogaus teisių pažeidimų, nedemokratinės šalies valdymo formos, branduolinio saugumo ir t.t. Taigi, būdama aktyviausia tarptautinių santykių dalyve JAV tampa artima bene kiekvienai ES ar net pasaulio valstybei.

Išskirtiniai santykiai susiklostė tarp JAV ir Jungtinės Karalystės. Abi šalys sieja tiek istorinis, tiek politinis, ideologinis bei kultūrinis artumas, todėl nenuostabu, jog *telegraph.co.uk* tarptautinių naujienų sraute pranešimų apie šią šalį yra gausu. Taip pat reikia paminėti, jog priešingai nei *lemonde.fr*, *telegraph.co.uk* apie JAV rašo ne tik Irako konflikto kontekste, bet taip pat labai daug straipsnių apie JAV vidaus politiką, svarbesnius įvykius. Apie 2008 metais būsimus JAV Prezidento rinkimus išpublikuota labai daug žinučių bei analitinių straipsnių.

**Tarptautinių naujienų srautas telegraph.co.uk pagal šalis
2007 sausio - balandžio mėn.**

Anglijos informaciniame naujienų portale šalia JAV dar dominuoja tokios šalys kaip Irakas, užimantis pirmą vietą (14,5 proc.). Antroji vieta atitenka JAV (12,7 proc.), trečioji – Prancūzijai (10,8 proc.), ketvirtoji - Rusijai (7,1 proc.) ir penktoji – ES (4,4 proc.).

Irake karinę misiją vykdo Anglijos kariai, be to, tikėtina, kad trečiasis karališkojo sosto paveldėtojas, pats princas Haris vyks pusei metų į karinę misiją Irake. Todėl Anglijos visuomenė atidžiai seka, kas vyksta šioje šalyje.

Anglijoje atidžiai buvo stebima Prancūzijos prezidento rinkimų kampanija. Aštuoniasdešimt procentų visų pranešimų apie šią šalį buvo susiję su prezidento rinkimais. Visi kandidatai buvo išsamiai pristatyti, o balsavimo turų rezultatai ne tik pavišunami, bet ir analizuojami bei interpretuojami.

Stebėtinais gausus informacijos srautas apie Rusiją sietinas su keliais svarbiais įvykiais šioje šalyje. Pirmiausiai, mirė ilgametis Rusijos prezidentas B. Jelcinas. Šis įvykis trečdaliu padidino žinučių kiekį apie Rusiją. Be to, dabartinis šalies vadovas V. Putinas atkreipė pasaulio dėmesį kvesčionavęs dabartinę tarptautinę sistemą bei JAV kaip pasaulio taikos užtikrintojos vaidmenį. Ir galiausiai plačiai ir gausiai aprašoma Rusijos reakcija į JAV siekį dislokuoti priešraketinę gynybos sistemą Europoje.

Apie ES, jos vidaus politiką, prekybą, migraciją, plėtrą buvo gana gausu tiek trumpų žinučių, tiek analitinių straipsnių. Ypatingai buvo daug rašoma apie paskutinę ES plėtrą, kai organizacijos gretas papildė Rumunija bei Bulgarija. Ištisą savaitę šios šalys buvo išsamiai pristatomos *telegraph.co.uk* skaitytojams.

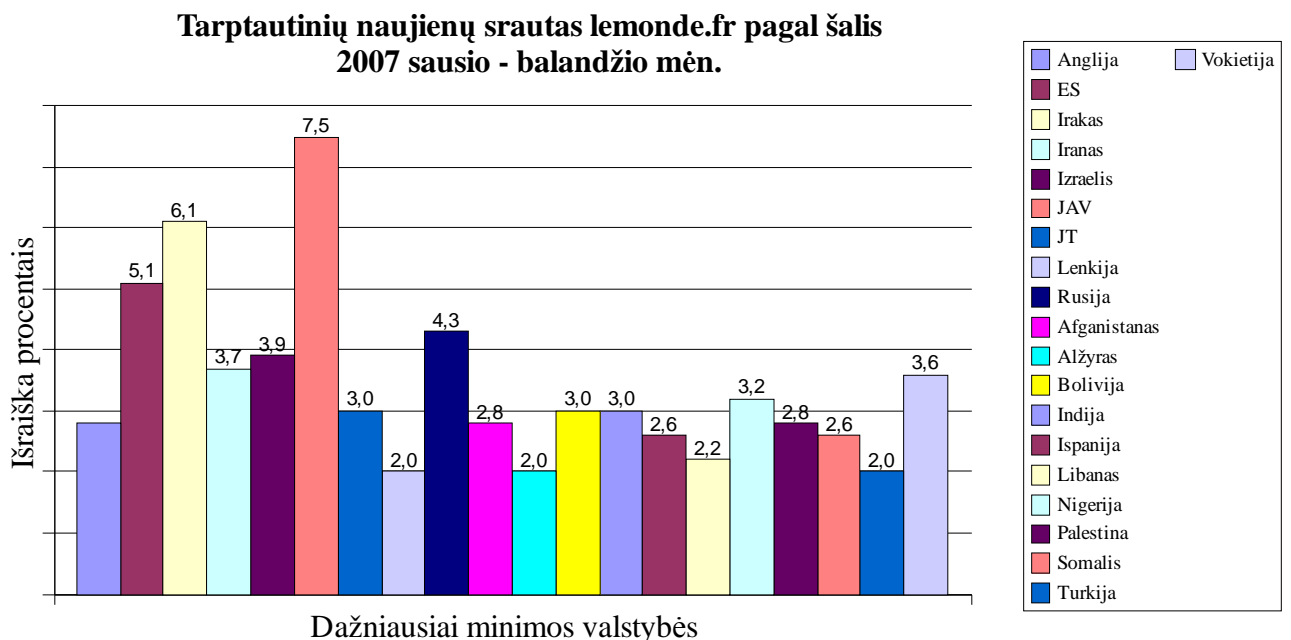
Anglijos tarptautinių naujienų domėjimosi laukas yra siauresnis nei Lietuvos, jis apsiriboja aštuoniomis valstybėmis bei ES apie kurias buvo bent 2 proc. ir daugiau pranešimų iš bendro tarptautinių naujienų srauto.

Apie įtemptus Estijos ir Rusijos santykius buvo vos keli pranešimai (0,2 proc.) ir tai yra labai mažai lyginant su šio įvykio srautu Lietuvoje (6,3 proc.). Kitame informacijos portale *lemonde.fr* apie šį įvykį nebuvo nei vienos žinutės. Tai patvirtina teorinę prielaidą, jog tarptautinės naujienos

atrenkamos remiantis kultūriniu, politiniu ar geografiniu artumu. Estijos su Anglija bei Prancūzija nesieja nei artima istorija, nei kultūra, todėl kol Estijos bei Rusijos tarpusavio santykiai neperaugo į dramatišką pranešimą, šie santykiai nedomins dviejų didžiausių ir galingiausių Europos valstybių vadovų nei nuomonės lyderių ar galiausiai visuomenės. Tokia pati situacija kaip su Estija yra ir su Ukraina, *telegraph.co.uk* vos vienas pranešimas, *lemonde.fr* nei vieno, o tuo tarpu *balsas.lt* publikuota net 14 pranešimų, kurie sudaro 2,0 proc. bendro pranešimų srauto.

Atlikta analizė rodo, kad Prancūzijos domėjimosi laukas yra kur kas platesnis nei Lietuvos bei Anglijos. Net dvidešimt valstybių vidaus politika, svarbesni įvykiai bei užsienio santykiai reguliariai domina Prancūziją. Atkreipkime dėmesį, kad domėjimosi lauko intensyvumas yra ganėtinai tolygiai paskirstytas visoms dvidešimčiai valstybių.

Pirmajame penketuke tradiciškai JAV (7,5 proc.) užimanti pirmąją vietą ir Irakas (6,1 proc.). Trečioje vietoje atsiranda pranešimai susiję su ES (5,1 proc.), ketvirtoje - Rusija (4,3 proc.) ir galiausiai Izraelis (3,9 proc.).

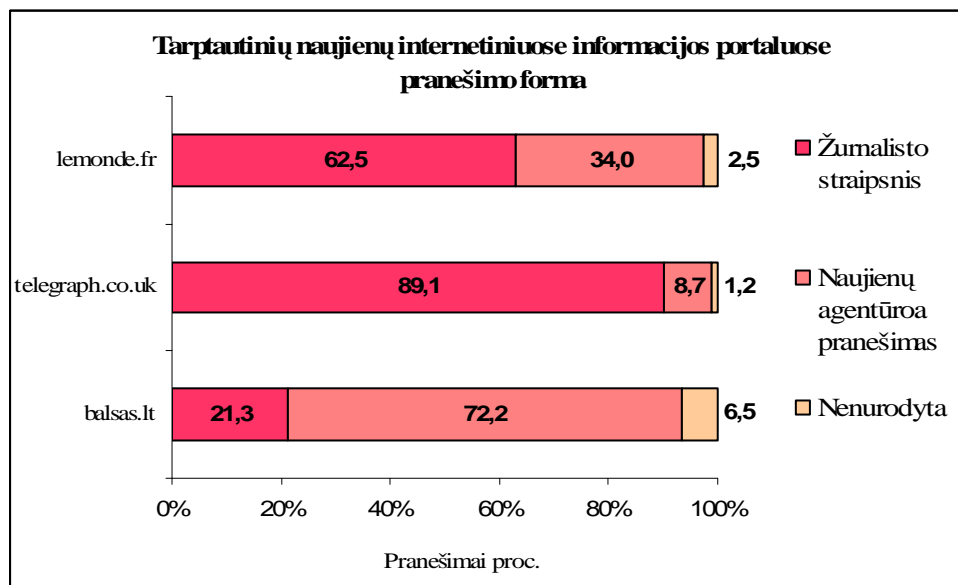
Nors šis penketukas labai nesiskiria nuo *balsas.lt* ir *telegraph.co.uk* penketuko, visai kitokia tendencija matoma žvelgiant į likusias valstybes: Turkija, Somalis, Palestina, Nigerija, Libanas, Bolivija, Indija, Alžyras, Afganistanas, Izraelis ir t.t.. Matyti, kad prancūzų domėjimosi ratas yra labai platus, pradedant buvusiomis kolonijomis ir šiandieniniais pasaulio konfliktais bei baigiant

artimiausiais kaimynais.

Įvardijus populiariausias šalis, apie kurias daugiausiai rašo pasirinkti informacijos portalai, gana nesunkiai galima apsibrėžti ir tarptautinių naujienų pagrindines temas. Populiariausios temos visuose trijuose portaluose: karas, vidaus neramumai, stambaus masto nusikalstamumas, žuvusiųjų skaičiaus didėjimas, terorizmas, žmogaus teisių pažeidinėjimas ir t.t. Trumpiau tariant, vyrauja dramos kriterijus. Tik pranešimuose apie ES, jos struktūrą, vykdomą politiką ir t.t. dramos kriterijus nėra esminis.

3.4 Tarptautinės naujienos pranešimo forma

Apibendrinant analizuojamo laikotarpio rezultatus matyti, kad internetiniame portale *telegraph.co.uk* tarptautinių naujienų pagrindinė pranešimo forma – žurnalistų rašyti straipsniai, kurie sudarė 89,1 proc. viso srauto. Taip pat ši forma buvo labai populiari ir *lemonde.fr* informacijos portale, net 62,5 proc. visų pranešimų buvo parašyta žurnalistų. Lietuviškame portale *balsas.lt* situacija kiek kitokia, žurnalistų straipsnių buvo tik 21,3 proc. (žiūrėti 5 pav.)

Tarptautiniai įvykiai pristatyti žurnalistų yra kontekstualizuojami bei dažnai analizuojami. Tai

reiškia, kad skaitytojas šalia naujienos gauna ir papildomų žinių, situacijos analizę ir t.t.. Tokie straipsniai yra kur kas ilgesni ir, mano nuomone, vertingesni nei tiesiog trumpas pranešimas apie įvykusį faktą ar būsimą įvyki.

Tiesa, reikia paminėti, kad išsami įvykio analizė reikalauja laiko resursų, todėl kiek nukenčia pranešimų kiekis ir jų interaktyvumas. Pavyzdžiui, portale *balsas.lt* pagrindinis tarptautinių naujienų pranešimo šaltinis – naujienų agentūros, todėl pranešimo žinutę paruošti, išpublikuoti ir atnaujinti galima kur kas greičiau. Tai atsispindi ir bendrame išanalizuoto laikotarpio tarptautinių naujienų sraute, *balsas.lt* net pusantro šimto pranešimų išpublikavo daugiau nei kiti informacijos portalai.

Balsas.lt dažniausiai remiasi *BNS* (Baltic News Service) naujienų agentūros pranešimais. *BNS* kaip pagrindinis tarptautinės naujienos šaltinis nurodomas vidutiniškai šimtame straipsnių per savaitę. Kitos naujienų agentūros *AFP* (Agence France-Presse), *Reuters*, *INTERFAX* kur kas rečiau naudojamos informacijos gavimui. Pasaulinio masto laikraščiai, tokie kaip *Sunday Times*, *The New York Times*, *The Economist* ar televizijos transliuotojai *BBC*, *CNN* taip pat yra potencialūs naujienų šaltiniai.

Prancūziškas informacijos portalas išskirtinai remiasi *AFP* agentūros pranešimais, o angliškasis išvis nenurodo agentūros, tiesiog rašo naujienų agentūros pranešimas.

Gausus naujienų agentūrų kaip pagrindinio šaltinio naudojimas leidžia daryti prielaidą, kad lietuviškame informacijos portale pranešimai apie tarptautinius santykius yra faktinio pobūdžio, tiesiog atpasakojami įvykiai. Tai reiškia, kad Lietuvos visuomenė apie tarptautines problemas informuojama glaustai, remiantis faktais, įvykių chronologija, bet ne analitiniais straipsniais, formuojama žinojimo iliuzija.

3.5 Faktiškumas

Kitas svarbus tarptautinės naujienos atrankos kriterijus, kuris bene lengviausiai įvertinamas – faktiškumas. Analizuojamu laikotarpiu pasirinktuose informacijos portaluose faktinio pobūdžio pranešimų buvo šiek tiek daugiau nei pranešimų apie būsimus įvykius. Taip yra greičiausiai dėl to, kad daug naujienų publikuota apie karus, šalių vidaus neramumus, teroristinius išpuolius ir t.t.

Noriu pabrėžti, kad faktiškumas nėra esminis kokybės vertinimo kriterijus, ypačiai tarptautinių santykių srityje. Dažnai pranešimas apie būsimą įvykį yra kur kas svarbesnis nei tikro fakto paskelbimas. Be to, faktinis nekontekstualizuotas pranešimas turi mažai vertės.

3.6 Tarptautinių santykių komunikacijos internetiniuose informacijos portaluose privalumai ir reali situacija

Teorinėje dalyje plačiai buvo aprašyti internetinės žiniasklaidos naudojimosi privalumai. O dabar pasižiūrėkime, kokia gi situacija yra iš tikrųjų.

Informacijos atnaujinimo greitis. Šią savybę labiausiai išnaudoja portalas *balsas.lt*. Čia informacija apie tarptautines naujienas atnaujinama dažnai. Informacijos atnaujinimas apsiriboja vos kelių sakinių pakeitimu, o pati žinutė būna vos kelių pastraipų. *Telegraph.co.uk* ir *lemonde.fr* portaluose informacija atnaujinama kiek rečiau. Taip yra greičiausiai dėl to, kad kur kas daugiau straipsnių rašo žurnalistai, kas reikalauja papildomų laiko resursų.

Įvykio konteksto pateikimo galimybė. Plačiausiai įvykio kontekstą pateikia *telegraph.co.uk*. o tai įtakoja straipsnių apimtį. Šiame portale yra straipsnių, užimančių tris puslapis. Tai reiškia, jog išnaudojama rašymo erdvės galimybė. Nekontekstualizuotas tarptautines naujienas pateikia *balsas.lt* ir atitinkamai neišnaudoja virtualaus rašymo erdvės galimybių. *Lemonde.fr* užima vidurinę poziciją kitų dviejų informacijos portalų atžvilgiu.

Platesnė prieiga prie pasaulio naujienų. Ši savybė gana sąlyginė, kadangi *balsas.lt* retai pateikia net vidines nuorodas į susijusius straipsnius. O *telegraph.co.uk* ir *lemonde.fr* kur kas dažniau pateikia nuorodas į vidinius šaltinius nei į išorinius

Naršymo galimybės taip pat ribotos analizuotuose portaluose. Paieškos sistema neatlieka sudėtingesnių paieškos veiksmų, negalima taikyti dviejų paieškos kriterijų vienu metu. Reikia pažymėti, kad visi portalai suteikia nuomonės išsakymo bei straipsnio komentavimo galimybę. *Telegraph.co.uk* ir *lemonde.fr* leidžia straipsnį iškart atsispausdinti, rekomenduoti draugui, parsisiųsti, klasifikuoti, didinti ir mažinti teksto dydį. Beja, kalbos pasirinkimo galimybės nėra nei viename portale.

Multimedialumo galimybės geriausiai išnaudojamos *telegraph.co.uk*. Beveik visi straipsniai publikuojami su daugybe geros kokybės, tiesiogiai susijusių su tarptautine naujiena nuotraukų. Pateikiama ir video galimybė. Blogiausiai multimedialumo galimybę išnaudoja *balsas.lt*, kuris pateikia daug nuotraukų, visiškai nesusijusių su pranešamos tarptautinės naujienos turiniu. Tik kartą skaitytojui buvo pasiūlyta video transliacija.

IŠVADOS

Pagrindiniai tarptautinių santykių dalyviai yra valstybės, nevyriausybinės organizacijos, multinacionalinės korporacijos, kurios nusistato tarpusavio žaidimo taisykles suformuodamos tarptautinę sistemą.

Dabartinė tarptautinė sistema įvardijama kaip multipolinė, o valstybės bendraudamos tarpusavyje remiasi tokiomis vertybėmis kaip saugumas, laisvė, teisingumas, tvarka. Valstybėms, nepaklūstančioms šiems fundamentaliems tarptautinės sistemos principams, taikomas diplomatinis mikšas. Nepavykusi diplomatija dažniausiai transformuojasi į konfliktą, kuris plačiai nušviečiamas per masines informacijos priemones.

Internetinė žiniasklaida – tai naujas informacijos perdavimo kanalas savo prigimtimi ypatingai tinkantis tarptautinių santykių komunikavimui. Pasitelkiant įvairias vaizdo, garso, teksto fotografijas, grafikos galimybes norimą žinutę galima iškomunikuoti visiems suprantama kalba.

Svarbus internetinės žiniasklaidos pranašumas prieš tradicinę dėl interaktyvumo, multimedijos bei hipertekstų galimybes.

Internetiniai portalai turi neabejotinų pranašumų (skaitmeninis archyvas ir didelės erdvės galimybės, nuorodos į tiesioginius šaltinius, realaus laiko galimybė, lengvesnė komunikacija, „tikresnis“ realybės paveikslas, įvairūs pranešimo kūrimo įrankiai) prieš kitas žiniasklaidos priemones.

Galimybė derintis prie nevienalytės auditorijos skirtingų poreikių „customisation“ ir „personalisation“ bei dviejų kryptių komunikacija (puiki pilietinės visuomenės susitelkimo terpė) internetinę žiniasklaidą daro išties išskirtinę.

Tarptautinių naujienų srautas internetiniuose informacijos portaluose *balsas.lt*, *telegraph.co.uk* ir *lemonde.fr* yra didelis, net 1787 pranešimai per mėnesį. Analizuotu laikotarpiu

pranešimų srautas yra tolygus.

Tarptautinių naujienų domėjimosi laukas yra labai platus, todėl geografinis ar komercinis naujienų atrankos kriterijus yra tik sąlyginis. Tarptautinių naujienų domėjimosi lauko platumas formuoja žinojimo iliuziją.

Išryškėja skirtumas tarp tarptautinių naujienų domėjimosi platumo ir intensyvumo. Plataus domėjimosi lauko intensyvumą riboja valstybės geopolitinė situacija, kai domimasi tik tomis valstybėmis, kurių vidaus ar užsienio politika gali tiesiogiai įtakoti pastarosios ekonominę gerovę, politinius įvykius, šalies įvaizdį ir t.t.. Todėl nei Anglijos nei Prancūzijos nedomina Estijos bei Ukrainos vidaus įvykiai.

Analizuotų informacijos portalų tarptautinių naujienų pranešimo sraute vyrauja trys valstybės: Irakas, JAV bei Rusija, o naujienos publikuojamos remiantis jau įvykusiais įvykiais.

Lietuviai, anglai ir prancūzai supažindinami su tarptautiniais santykiais per dramos prizmę. Pagrindinės temos vyraujančios tarptautinių naujienų pranešimuose: smurtas, vidaus neramumai, sprogdinimai, didėjantis žuvusiųjų skaičius, terorizmas, žmogaus teisių pažeidinėjimai ir t.t.

NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. ALEKNONIS, Gintaras. *Informacijos vakuumas Lietuvos žiniasklaidoje*. Iš *Informacijos mokslai*, Nr. 37, psl. 83-90, 2006. ISSN 1392-0561.
2. BEYERS, Hans. *Tomorrow's newsp@pers: online or still made out of paper? A study on perceptions, opinions and attitudes towards online newspapers*. Iš *Informacio on Line; III Congr s Internacional Comunicaci  i Realitat* volume 1, 2005. Prieiga per internetą: [http://cicr.blanquerna.url.edu/2005/Abstracts/PDFsComunicacions/vol1/05/BEYERS_Jans.pdf].
3. BIELINIS, Lauras. *Žiniasklaidos vieta šiuolaikinėje politikoje*. Iš Jankauskas, A. *Politinė kultūra ir visuomenės kaita*. TSPMI, 2002, p. 208 [118-130]. ISBN 9955-03-133-6.
4. CHAFFEY, Dave; EDGAR, M. Williams. *Measuring online service quality*. Iš internetinio žurnalo *Marketing Online:// Internet Marketing and E-Marketing training: konsulting: knowledge* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: [<http://www.marketing-online.co.uk/sqpap.htm>].
5. WAAL, Ester; SCHÖNBACH, Klaus; LAUF, Edmund. *Online Newspapers: A Substitute or Complement for Print Newspapers and Other Information Channels?* Iš *Communications* [interaktyvus], volume 30, number 1, psl. 55 – 72, 2005. ISSN 0341-205. [Žiūrėta 2007 kovo 10 d.] Prieiga per internetą: [<http://www.atypon-link.com/WDG/doi/pdf/10.1515/comm.2005.30.1.55>].
6. DEUZE, Mark. *Online Journalism: Modelling the First Generation of News Media on the World Wide Web*. Iš internetinio žurnalo *First Monday* [interaktyvus], volume 6, number 10, 2001. ISSN 1396-0466. [Žiūrėta 2007 kovo 7 d.] Prieiga per internetą: [http://www.firstmonday.org/issues/issue6_10/deuze/].
7. DEUZE, Mark. *The WebCommunicators: Issues in research into online journalism and journalists*. Iš internetinio žurnalo *First Monday* [interaktyvus], volume 3, number 12, 1998. ISSN 1396-0466. [Žiūrėta 2007 kovo 7 d.] Prieiga per internetą: [http://www.firstmonday.org/issues/issue3_12/deuze/#d8].
8. DOMINGO, David. *Investing Online Journalism. Development of the Internet as a news medium in four Catalan online newsrooms*, 562 psl., 2006. Prieiga per internetą: [http://www.tesisexarxa.net/TESIS_UAB/AVAILABLE/TDX-1219106-153347//dd1de1.pdf].
9. FEDEROFF, Paul. *Comparing service quality performance with customer service quality needs. Explanation of SERVQUAL Methodology of Zeithaml, Parasuraman, and Berry*. Iš internetinės svetainės *Management. Methods, Models and More...* [interaktyvi]. Prieiga per internetą: [http://www.12manage.com/methods_zeithaml_servqual.html].
10. GUDONIENĖ, Vilija. *Įvadas į masinės komunikacijos teorijas*. VU Komunikacijos fakultetas, 1999, p.55.
11. KENNEY, Keith; GORELIK, Alexander; MWANGI, Sam. *Interactive Features of Online Newspapers*. Iš internetinio žurnalo *First Monday* [interaktyvus], volume 5, number 1, 2000. ISSN 1396-0466. [Žiūrėta 2007 kovo 7 d.] Prieiga per internetą:

- [http://www.firstmonday.org/issues/issue5_1/kenney/].
12. LOPATA, Raimundas. *Tarptautinių santykių istorija*. Arlila: Vilnius, 2001, p. 195. ISBN 9986-810-27-2
 13. MICEVIČIŪTĖ, Jūratė. *Tarptautinės naujienos ir laisvalaikio kultūra*. Iš Informacijos mokslai, Nr. 25, psl. 105-118, 2003. ISSN 1392-0561. Prieiga per internetą: [<http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/inf-mok/25/str6.html>].
 14. MOTIEKA, Egidijus; STATKUS, Nortautas. *Geopolitinių kodų struktūra ir dinamika*. Iš Politologija, Nr. 23, 2003. ISSN 1392-1681.
 15. NGUYEN, An; FERRIER, Elizabeth; WESTERN, Mark; MCKAY, Susan. *Online news in Australia: patterns of use and gratification*. Iš Australian studies in journalism [interaktyvus], 2005. [Žiūrėta 2007 kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: [http://eprint.uq.edu.au/archive/00004297/01/an_asj_15.pdf].
 16. OŽALAS, Audrius. *Internetinė žiniasklaida masinės komunikacijos teorijų aspektu*. Iš Informacijos mokslai, Nr. 33, psl. 139-149, 2005. ISSN 1392-0561.
 17. PAULUSSEN, Steve. *Online News Production in Flanders: How Flemish Online Journalists Perceive and Explore the Internet's Potential*. Iš Journal of Computer – Mediated Communication [interaktyvus], volume 9, number 4, 2004. ISSN 1083-6101. [Žiūrėta 2007 kovo 10 d.] Prieiga per internetą: [<http://jcmc.indiana.edu/vol9/issue4/paulussen.html>].
 18. SCHULTZ, Tanjev. *Interactive Options in Online Journalism: a Content Analysis of 100 US Newspapers*. Iš Journal of Computer – Mediated Communication [interaktyvus], volume 5, number 1, 1999. ISSN 1083-6101. [Žiūrėta 2007 kovo 10 d.] Prieiga per internetą: [<http://jcmc.indiana.edu/vol5/issue1/schultz.html#100%20newspapers>].
 19. JACKSON, Robert; SORENSEN, Georg. *Why Study IR?* Iš Introduction to International Relations □ Theories and Approaches, Third Edition, 2006. ISBN -1 0: 0-19-928543-8. [Žiūrėta 2007 kovo 10 d.] Prieiga per internetą: [<http://www.oup.com/uk/orc/bin/9780199260584/ch01.pdf>].
 20. PRICE, Richard; SMIT, Ch.Reus. *Dangerous Liaisons?: Critical International Theory and Constructivism*. Iš European Journal of International Relations, Vol. 4, No. 3, 1998. Prieiga per Oxford duomenų bazę.
 21. LAURINAVIČIUS, Č.; MOTIEKA, E.; STATKUS, N. *Geopolitikos įvadas*. Eugrimas: Vilnius, 2002, p. 40. ISBN 9955-501-18-9.
 22. RUMMEL, L.J. *Understanding conflict □ and war*, 1976. [Žiūrėta 2007 balandžio 21 d.]. Prieiga per internetą: [<http://www.hawaii.edu/powerkills/TCH.CHAP26.HTM>].
 23. RUMMEL R.J. *The Conflict Helix: Principles and Practices of Interpersonal, Social, and International Conflict and Cooperation*. New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers, 1991. Prieiga per Internetą: [<http://www.mega.nu:8080/ampp/rummel/note9.htm>].
 24. ŠEIBOKIENĖ, A. *Vadybos pagrindai, metodinė medžiaga*. Vilniaus teisės ir verslo kolegija, Vilnius, 2002.

25. TEHRANIAN, M. *Global communication and international relations: changing paradigms and policies*. Iš International Journal of Peace.
26. ULFKOTTE, U. *Taip meluoja Žurnalistai*. Mintis: Vilnius, 2003. ISBN 5-417-00848-6.
27. WHITE, B. *Diplomacy*. Iš Baylis, J. ir Smith, S. *The Globalization of World Politics. An Introduction to International Relations*, 2nd edition, Oxford, 2001.